

asplan
viak

Miljøovervåkingsprogram

Status og tilstandsovervåking av
automatisk fredete arkeologiske
kulturminner i utvalgte
kommuner

RAPPORT FRA REGISTRERINGER

2022

Skjåk kommune

MOV-ARK RAPPORT NR. 5

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Riksantikvaren

Tittel på rapport: Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner

Oppdragsnavn: Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner

Oppdragsnummer: 633801-01

Utarbeidet av: Guro Skjelstad, Kjell Arne Valvik, Lene Lindhardt Hammer

Oppdragsleder: Kjell Arne Valvik

Tilgjengelighet: Åpen

01	20. des. 2022	Rapport	GS/KAV	AS
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Forord

På vegne av Riksantikvaren har Asplan Viak AS gjennomført kontrollregistreringer av et utvalg automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Skjåk kommune. Arbeidet er del av miljøovervåkingsprogrammet «Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner».

Denne rapporten gjelder kontrollregistreringer gjennomført i Skjåk kommune september 2022, og er femte rapport i en serie av ti.

Registreringene ble utført av Kjell Arne Valvik og Kjetil Lien Sundsdal. Rapporten er utarbeidet av Guro Skjelstad, Kjell Arne Valvik og Lene Lindhardt Hammer.

Leikanger, 20.12.2022

Kjell Arne Valvik
Oppdragsleder

Astrid Storøy
Kvalitetssikrer

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
1.1. Bakgrunn og formål	5
1.2. Kulturminnene som skal registreres	6
2. Området	9
2.1. Kulturhistorisk bakgrunn	10
2.2. Utvalget av kulturminner	12
3. Metode	15
3.1. Tilstandsvurdering	15
3.2. Om automatisk fredete arkeologiske kulturminner	16
3.3. Registrering	16
3.4. Årsaker til tap / skade og trusselbilde	17
3.5. Effekter av vern	18
3.6. Registreringskategorier	19
3.7. Vernekategorier: A og B	22
3.8. Analyse og statistikk	23
4. Tidligere registreringer i Skjåk kommune	24
5. Funn og analyser av kontrollregistrering 2022	26
5.1. Tilstand og tilstandsending	27
5.2. Tap og årsak	31
5.3. Skade og årsak	31
5.4. Skjemming og årsak	39
5.5. Forbedret/intakt og årsak	40
5.6. Geografisk fordeling av endringer registrert i 2022	46
5.7. Skade og skjemming fordelt på kulturminneart	47
5.8. Skade og skjemming fordelt på arealbrukstype	48
5.9. Status i arealplaner	50
5.10. Vernekategori	58

6. Konklusjon	63
7. Etterord: Råd om kontrollregistrering i Skjåk	66
7.1. Råd til feltarbeidet	66
7.2. Råd til nye omdrev av miljøovervåkningsprogrammet	67
7.3. Råd og forslag til oppfølging - til kommune og regional kulturmiljøforvaltning	67
8. Kilder	74
9. Vedlegg - registreringskategorier	75

1. Innledning

Figur 1-1. Askeladden ID 21852. Dyregrav like ved gamle Strynefjellsvegen. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

1.1. Bakgrunn og formål

Miljøovervåkingsprogrammet «Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner» (MOV arkeologi), beskriver tilstand og registrerer endringer for et utvalg automatisk fredete kulturminner i et representativt utvalg kommuner. De innsamlede dataene skal inngå i oppbyggingen av lange tidsserier som er relatert til miljøforvaltningens kunnskapsbehov og løpende forvaltning. Programmet gir Riksantikvaren grunnlag for å rapportere og styre i henhold til de nasjonale målene for kulturminneforvaltningen.

Programmet bygger på:

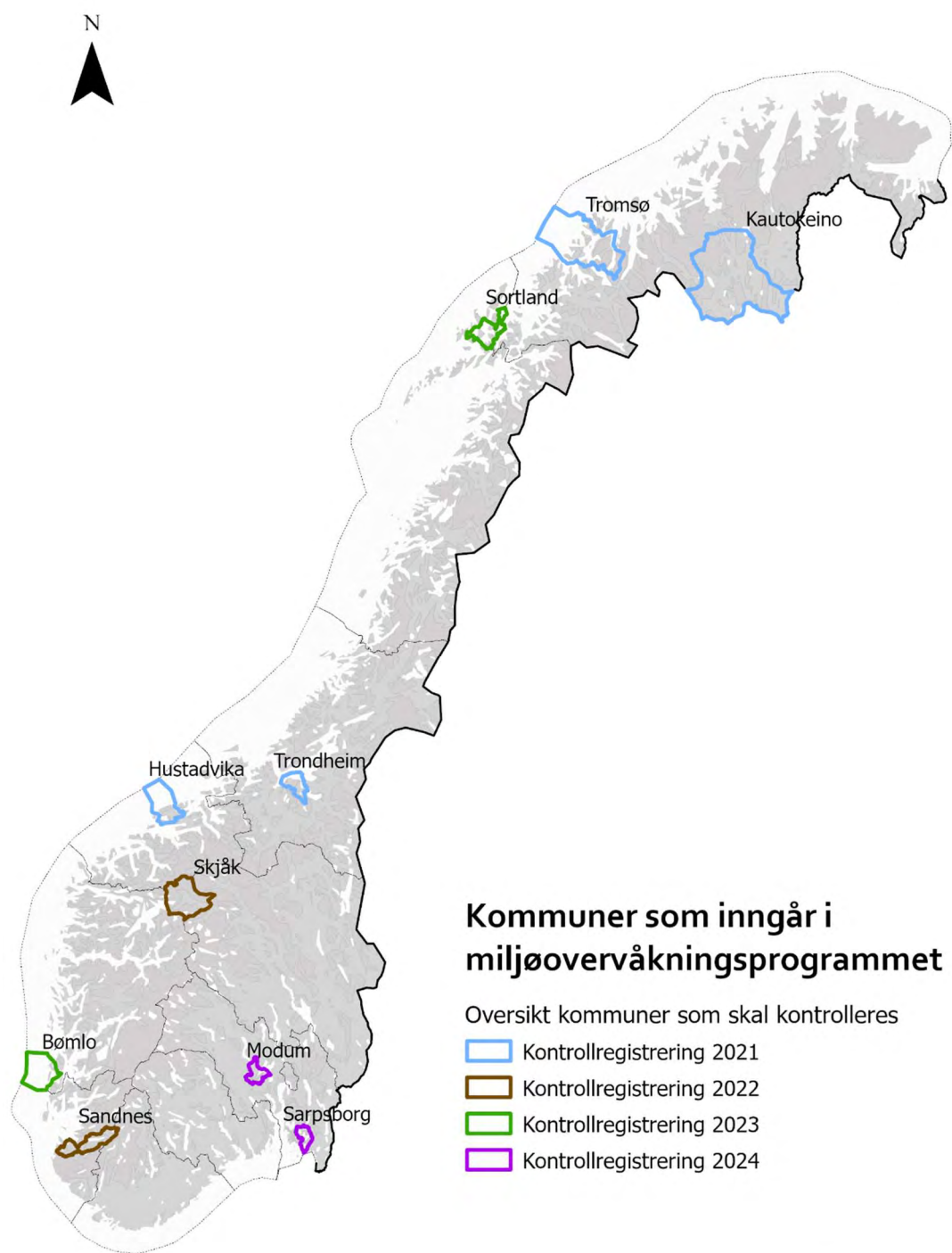
- Det første miljøovervåkningsprogrammet *Fortidens minner i dagens landskap, status for automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*. Programmet ble gjennomført i regi av Riksantikvaren i løpet av perioden 2000 og 2014. Målet var å få en oversikt over utvikling av tap og skade blant arkeologiske kulturminner gjennom kontroll i 16 utvalgte kommuner. Arbeidet ble utført av NIKU på oppdrag av Riksantikvaren.
- Første omdrev i miljøovervåkningsprogrammet: *Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner*. Kontrollregistreringene ble gjennomført i 10 utvalgte kommuner mellom 2015 og 2020. Arbeidet ble utført av Sweco på oppdrag fra Riksantikvaren. Av de utvalgte kommunene var det ni som også hadde blitt kontrollregistrert i det første miljøovervåkningsprogrammet.

Utvalget av kommuner skal sikre kontinuitet fra 2000 og fram til nå. For ni av de ti kommunene som skal registreres i dette omdrevet, foreligger det tilstandsvurderinger og statistikk fra 2000 og fram til i dag.

1.2. Kulturminnene som skal registreres

Følgende 10 kommuner skal kontrollregistreres i dette omdrevet av programmet:

Kommune	Antall lokaliteter	År
Tromsø	208	2021
Trondheim	188	2021
Kautokeino	101	2021
Hustadvika (tidl. Fræna)	132	2021
Skjåk	108	2022
Sandnes	182	2022
Bømlo	199	2023
Sortland	100	2023
Sarpsborg	396	2024
Modum	69	2024

Figur 1-2. Kommuner som inngår i miljøovervåkingsprogrammet 2021-2024.

Med grunnlag i nytt datatilfang fra kontrollregistreringene skal det gjøres analyser som blant annet får fram:

- Årsaker til tap og skade på automatisk fredete arkeologiske kulturminner
- Trusselbilder
- Virkning av ulike former for vern

Samlet sett omfatter datagrunnlaget 1683 lokaliteter, som kan deles i to kategorier:

- A. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone C eller D, områdefredninger etter kulturminneloven § 19 eller gjennom skilting eller annen tilrettelegging for publikum.
- B. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

2. Området

Figur 2-1. Sota Sæter og Liavatnet sett fra området ved Askeladden ID 135704 og 135697. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Skjåk kommune ligger lengst vest i Ottadalen, en sidedal av Gudbrandsdalen helt nordvest i Innlandet fylke. Skjåk var tidligere en del av Oppland. Kommunen grenser til Lesja og Lom i nordøst og sørøst, til Møre og Romsdal i nordvest og til Vestland i sørvest.

Kommunen har et areal på 2140.45 km², av dette er 75 km² vann, 19 km² landbruksareal, 129 km² produktivt skogareal og 1917 km² annet landareal. Det er et stort spenn i naturgrunnlaget, fra lune bygder til høgfjell og breer.

Både hoveddalføret langs Ottaelva, og sidedalene i Skjåk er U-daler formet av isen. Ottadalen er en vid og åpen dal med flat dalbunn, mens sidedalene er trange og bratte. Bebyggelsen er i hovedsak konsentrert til hoveddalføret, med Bismo som kommunesentrum. Kommunen har i dag (2022) 2150 innbyggere.

Skjåk er en typisk landbrukskommune, med hovedvekt på storfe og svin. Kommunen har i tillegg et næringsgrunnlag i industrien, og er blant annet den nest største kraftkommunen i Innlandet. Turisttrafikken utgjør også et viktig næringsgrunnlag, noe som i stor grad kan knyttes til opplevelser og friluftsliv i fjellområdene.

Både Breheimen sør i kommunen, og Reinheien mot nord, er verna som nasjonalparker. Sammen med landskapsvernområdene i Mysabytta og Ottadalen, og noen naturreservat, er Skjåk den kommunen i landet med størst prosentvis andel vernede områder. 80 % av kommunens areal er vernet etter naturvernloven/naturmangfoldloven.

Kommunen har innlandsklima med svært lite nedbør, kalde vintre og varme somre. Bygda ligger i regnskygge, og er en av de mest nedbørsfattige bosetningene i hele landet med mindre enn 300 millimeter nedbør i året.

2.1. Kulturhistorisk bakgrunn

Den store innlandsisen i Sør-Norge trakk seg tilbake i etapper for om lag 9-10 000 år siden. Fra omtrent denne tiden kom de første menneskene til Ottadalsområdet. Skjåk lå midt i den sentrale trekkruten for den interskandinaviske reinstammen, med flere viktige trekkruter over Ottadalføret.

For de tidlige jeger-/ sankergruppene må villreinen ha vært en forutsetning for å overleve. Ved Langvasseggen er det funnet fem grophus som trolig viser til bosetning i steinalderen og ved Heillstuguvatnet er det gjort funn av en steinalderboplass, like ved to fangstgraver for rein.

Ressursene i fjellet har vært en viktig del av næringsgrunnlaget helt siden de første menneskene tok området i bruk. Over fjellet gikk det også viktige ferdselsruter mellom Øst- og Vestlandet. De aller fleste kulturminnene i kommunen er utmarksminner, og en stor andel er spor etter jakt og fangst. Tidligere registreringer viser at villreinfangsten har vært spredd over store deler av Breheimen og Finndalsfjellet, men har vært mest omfattende i Tundradalen, Lundadalen, Lomsegga og Spørteggbeeren.

Perioden yngre steinalder (4000-1800 år f.Kr.) og bronsealder (ca. 1800-500 f.Kr.) er en brytningstid mellom fangst og jordbruk. Med jordbruket ble menneskene mer bofaste. Det er spor etter jordbruksbosetning i Ottadalen i yngre steinalder, og funn i flere av dalstrøkene rundt Breheimen peker mot en fastere bosetning tilbake til bronsealder. Det tidligste jordbruket var trolig bare en tilleggsnæring til jakt og fangst, og fangstmetodene for rein og elg ble utvikla videre i denne perioden. Store fangstsystem av dyregraver finnes

både i skogen og på høyfjellet, og vitner om en mer markeds og handelsorientert storjakt. Gravfangst av elg har vært særlig omfattende i Skjåk.

I jernalderen (500 år f.Kr.- 1030 e.Kr.) ekspanderte utviklinga av jordbruket, både med åkerbruk og husdyrhold. Men for de fleste gårdene i Skjåk var utnyttingen av utmarksressursene fremdeles avgjørende. I Breheimen har man funnet spor etter ødestøler som peker mot bruk av området i forbindelse med husdyrhold, helt tilbake til overgangen mellom bronse- og jernalder. Jernvinne, tjæreproduksjon og steinbrudd var andre viktige tilleggsnæringer, i tillegg til jakt og fangst. I middelalderen (1030-1536/37 e.Kr.), før Svartedauen, skjer en ytterligere intensivering i bruken av utmarken og fjellområdene i dette området.

I etterreformatorisk tid (1536/37 e.Kr - vår tid) har jordbruk og skogbruk vært det viktigste næringsgrunnlaget i Skjåk. På grunn av det tørre klimaet har kunstig vanning lange tradisjoner i dette området. Kilometerlange veiter ble gravd ut inne på fjellet for å føre vann fram til åkrene i bygda. I Skjåk finnes det skriftlige kilder fra 1500-tallet som omtaler vanningsanleggene, men åkervanning går trolig mye lenger tilbake i tid.

Figur 2-2. Ved inngangen til Lundadalen, sett fra Yste Reset. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

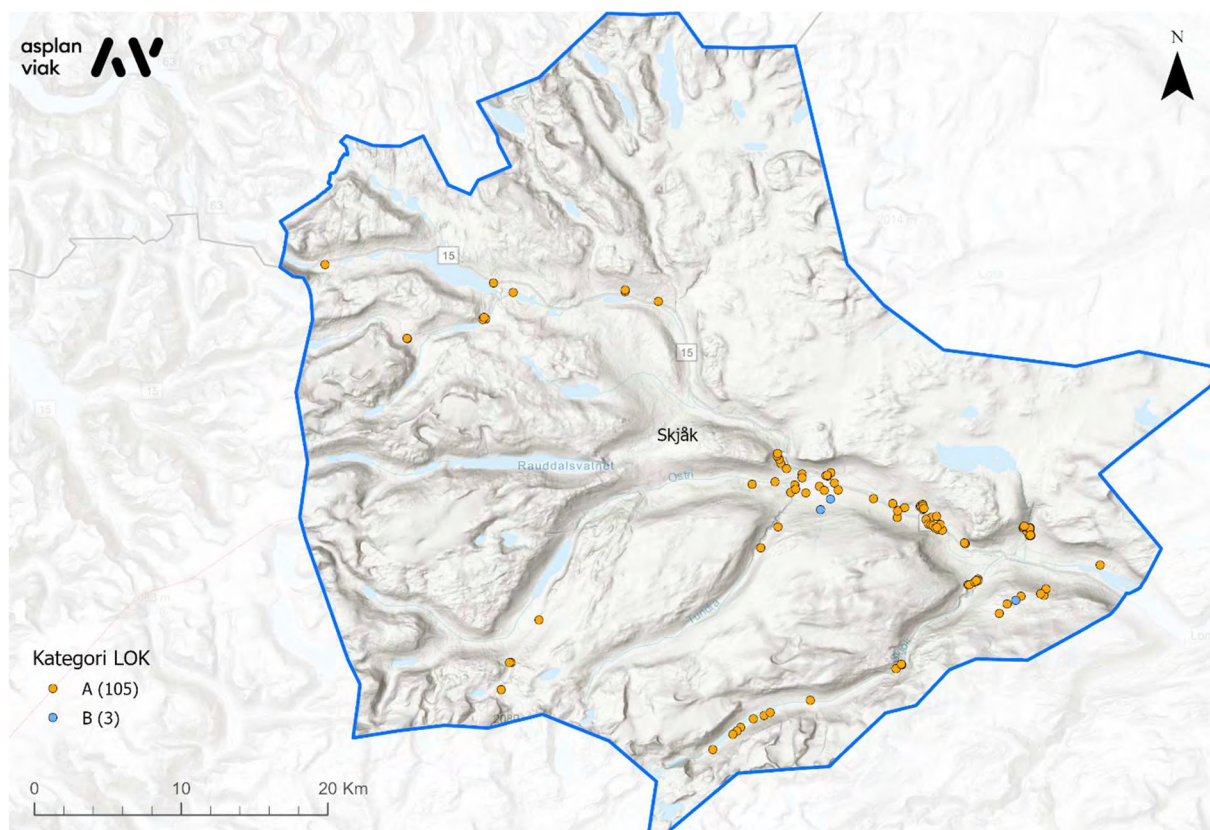
Figur 2-3. Askeladden ID 135715 - «Isaksteinen» - «Innsmogo» under steinblokker som ligger nær reintrekk er en karakteristisk kulturminnetype i Skjåk kommune. Foto: Kjetil L. Sundsdal, Asplan Viak AS.

2.2. Utvalget av kulturminner

Utvalget av arkeologiske kulturminner i Skjåk kommune representerer et spekter av kommunens vanligste kulturminnearter, samt et mindre utvalg av kulturminner som ikke er vanlig forekommende i kommunen. Det er særlig mange fangstlokaliteter i utvalget, samt en del kullfremstillingsanlegg og bosetning-aktivitetsområder.

Mange av de kontrollerte lokalitetene ligger i skog, nær hoveddalføret i Ottadalen, og i inngangen til sidedalene mot nord og sør. En del av de utvalgte kulturminnene ligger i fjellområdene i Lundadalen og Tverrådalen i Breheimen nasjonalpark, og mot nord i Billingsdalen, samt i dalførene vestover mot Strynefjellet og fylkesgrensa mot Vestland.

I utvalget inngår både kulturminner som er synlige på markoverflaten, og kulturminner som ikke er synlige på markoverflaten. Kontrollen er gjort på lokalitetsnivå. Som utgangspunkt for kontrollen er dagens tilstandstatus og geometri i kulturminnedatabasen Askeladden benyttet. Det er ikke gjort et nytt utvalg av lokaliteter, da det er viktig for programmet å følge samme utvalg av kulturminner over tid.

Figur 2-4. Kart som viser alle lokaliteter som inngår i miljøovervåkingsprogrammet i Skjåk kommune. Lokalitetene er vist etter vernekategori, der A er gitt et bevisst vern ut over den automatiske fredningen.

Tabell 2-1. Tabellen viser utvalget lokaliteter i Skjåk kommune.

Lokalitetsart	Tall
Fangstlokalitet	63
Kullfremstillingsanlegg	23
Bosetning-aktivitetsområde	14
Gravminne	3
Gravfelt	2
Jernvinneanlegg	1
Tradisjonslokalitet	1
Bergkunst	1
Totalt	108

Figur 2-5. Askeladden ID 52818 er en tradisjonslokalitet, en sjelden kulturminnekategori i kommunen, og i utvalget. Undersiden av steinen er buet, slik at det dannes en tunnel. Tradisjonen sier at hell og lykke skulle følge seterfolk, fjellfolk, jegere som krøp gjennom tunnelen på veg gjennom Lundadalen. Foto: Kjetil L. Sundsdal, Asplan Viak AS.

3. Metode

Figur 3-1. Askeladden ID 12464. Samling av grophus som ligger på rekke i en markert, bueformet høyde ved enden av Langvasseggen. Lokaliteten er registrert med skade på grunn av erosjon ved kontrollregistrering i 2017 og har samme tilstandstatus i dette omdevet. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

3.1. Tilstandsvurdering

De første omdevene av miljøovervåkningsprogrammet var gjort etter Norsk Standard 9450 (2012), men kategoriene er ved siste omdev mer tilpasset til kulturmiljøforvaltningens rapporteringsplikt ovenfor nasjonale resultatmål.

3.2. Om automatisk fredete arkeologiske kulturminner

Alle kulturminner fra forhistorie og middelalder (inntil år 1537), inkludert en sikringssone på minimum fem meter, er automatisk fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven). Fredningen medfører forbud mot alle typer inngrep i kulturminnet (§3-4, 6). I begrepet automatisk fredete arkeologiske kulturminner er også samiske kulturminner fra 1917 eller eldre. Det må søkes om dispensasjon fra fredningen før igangsetting av enhver type inngrep i kulturminnene (§8).

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljø. Databasen inneholder data om kulturminner og kulturmiljø som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige. Et viktig formål med Askeladden er å ha oppdatert informasjon om tilstand for fredete kulturminner. Data fra Askeladden brukes aktivt i planlegging og i gjennomføring av overvåkingsprogrammet, og resultatene fra registreringene blir lagt inn av Riksantikvaren slik at Askeladden er oppdatert når kontrollregistreringen er avsluttet. Kulturminnene i Askeladden har alle en unik ID og et sett metadata.

3.3. Registrering

Registreringene er gjort gjennom å oppsøke alle lokaliteter i felt. Det er benyttet et nettbrett med feltregistreringsapplikasjon basert på programmet Adaptive for bruk på stasjonær / bærbar PC, og appen Feltregistrering for bruk på nettbrett. Her kan man se egen posisjon opp mot geometri hentet fra Askeladden. Både flyfoto, gråtonekart og aktuelle plankart er tilgjengelig i applikasjonen. I tillegg er det tilgang til opplysninger fra Askeladden og alle data fra forrige omdrev (inkludert foto). Nye opplysninger blir skrevet inn i rubrikker som på forhånd er definert i applikasjonen, og med god plass til å skrive lengre og stedspesifikke vurderinger ved behov. Foto blir tatt med nettbrettet, og bildene blir automatisk koblet til lokaliteten «on site».

Data og foto lastes opp til server etter hver dag man er i felt. Metoden for registrering minimerer behovet for etterarbeid i felt.

Kun kulturminnelokaliteter med registrert geometri er inkludert i utvalget for kontrollregistrering. Registreringene har ikke hatt som formål å kontrollere lokalitetenes stedfesting og geometri, da dette i mange tilfeller vil kreve grundigere undersøkelser som kun den offentlige kulturmiljøforvaltningen har myndighet til å utføre (stikkbor, prøvestikk, avtorving m.v). Der det er avdekket tydelige avvik mellom registrert geometri og faktisk beliggenhet, blir avvikene rapportert til Riksantikvaren.

Det har vært dialog (telefon, epost, møte) med Innlandet fylkeskommune i forkant av både registrering og innsending av rapport. Dette ga nyttig informasjon. Det har også vært dialog (telefon, epost) med planavdeling i Skjåk kommune angående kommuneplanens arealdel og plandata.

Figur 3-2. Nettbrett med appen «Feltregistrering» ble brukt ved kontrollregistreringene i Skjåk. Her fotograferer Kjell Arne Valvik dyregraven med ID 21852 like ved Gamle Strynefjellsvegen. Foto: Lene Lindhardt Hammer, Asplan Viak AS.

3.4. Årsaker til tap / skade og trusselbilde

Årsaker til tap og skade blir vurdert. Primært gjøres dette ved å registrere lokalitetenes tilstand – blant annet sammenlignet med forrige omdrev, og man forsøker å avdekke årsak til eventuell tilstandsending. I tillegg registreres en del ytterligere informasjon om lokaliteten og landskapet den befinner seg i.

Årsaker til tap og skade er aggregert og analysert, og benyttet til å peke på generelle tendenser:

- Hvilke lokaliteter er mest utsatt for tap og skade?
- Hvilke årsaker til tap og skade er framtreddende?
- Er det noen fellestrekk ved disse lokalitetene?

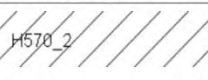
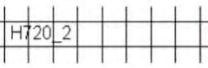
3.5. Effekter av vern

Nytt ved forrige omdrev var at man også vurderte virkning av ulike former for vern. Primært er det vern gjennom virkemiddel i plan- og bygningsloven (pbl) som er behandlet.

Kulturminner kan sikres på tre måter:

- Hensynssoner med bestemmelser eller retningslinjer
- Bestemmelser til arealformål
- Generelle bestemmelser

I miljøovervåkingsprogrammet er det primært sett på hensynssoner som virkemiddel for vern. Hensynssoner er enten hensynssone bevaring kulturmiljø/-minne (H570, skråkravur), eller hensynssone båndlegging etter kulturminneloven (H730, ruteskravur).

Flater Objekttype/Egenskap	SOSI-kode	Flatesignatur, nåværende	Flatesignatur, fremtidig	Anmerkning
KpAngittHensynSone	510, 520, 530, 540, 550, 560, <u>570</u> , 580, 590			000000/FF0000,svart. Vinkel 50 gon, avstand 10, linjetykkelse 0,15 Tekst på hensynssone spesifiseres i tegnforklaring
KpBåndleggingSone (Arealst 1 og 2)	710, 720, <u>730</u> , 735, 740, 750			000000/FF0000,svart/rød. Vinkel 100/200 gon, avstand 12, linjetykkelse 0,15. Bakgrunn; Formålsfarge(r). Tekst på hensynssoner spesifiseres i tegnforklaring

Figur 3-2. Koder og presentasjon for hensynssoner i reguleringsplan og kommuneplan. Aktuelle koder for kulturminner er her understreket. Hentet fra Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister.

Hensynssonene H730 og H570 brukes både på kommune- og reguleringsplannivå. Hensynssonene erstatter bruk av «spesialområde bevaring» fra tidligere planlov (pbl 1985).

Det finnes fortsatt gjeldende reguleringsplaner i Skjåk kommune som er vedtatt i tråd med tidligere planlov (pbl 1985). Tre kulturminner ligger i en reguleringsplan fra 1993 og fire i en reguleringsplan fra 2002. Her finnes ikke hensynssoner eller båndleggingssoner. Kulturminnene er merket av med spesialområder bevaring, kulturelt bevaringsområde

eller en «K» i en sirkel. I disse tilfellene har vi oppfattet markeringen i plankart som et vern, eller intensjon om vern.

I tillegg til bruk av plan- og bygningsloven for å gi vern av kulturminner, er skjøtsel og skilting registrert som mulige tiltak som kan styrke det vernet som et arkeologisk kulturminne automatisk har gjennom kulturminneloven.

3.6. Registreringskategorier

3.6.1. Tilstand

Tilstand på lokalitetene er registrert som en av åtte kategorier, se vedlegg. I dette omdrevet er seks av tilstandskategoriene brukt.

- Dispensasjon, ikke fjernet
- Forbedret
- Ikke gjenfunnet
- Intakt
- Skadet
- Skjemmet

Lokaliteter som ved siste registrering ble registrert som skadet, og som ved kontrollregistrering i 2022 har samme skade, er registrert som «skadet» og at det ikke har skjedd en endring siden siste registrering. Ved ytterligere skade er dette registrert som «skadet», og at det har skjedd en endring siden sist registrering.

Kulturminner som ved forrige omdrev var skadet og som ikke er ytterligere skadet ved kontrollregistrering i 2022, men som fremdeles er skadet og dessuten er ytterligere skjemmet, er også registrert med endring i tilstand. Tilstandstype «skadet» er beholdt i disse tilfellene. Dette for å unngå at tilstandsgraden blir endret fra «skadet» til «skjemmet». En slik endring vil fremstå som en forbedring, noe som ikke er tilfelle for disse lokalitetene.

Figur 3-3. Figur 3-4. Askeladden ID 76646 - fangstgrop ved Aura. Gropa var registrert som skadet ved tidligere omdrev, og har samme tilstandstatus ved kontrollregistrering i 2022. Jostein Gundersen og Ronny Haugan fra Riksantikvaren deltok på en befaringsdag i Skjåk. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

3.6.2. Årsak

Årsak til endring av tilstand er registrert i 24 kategorier, se vedlegg.

I Skjåk har følgende 10 kategorier vært relevant som årsak til endring ved kontrollregistreringen i 2022:

- Bygg/anlegg- industri/vei
- Dispensasjon
- Fritidsaktiviteter
- Intakt
- Jordbruk
- Sammensatt skadeårsak
- Skjøtsel
- Skogbruk

- Tilrettelegging
- Ukjent

I kategorien «Bygg/anlegg - industri/vei» ligger utbygging av større infrastrukturanlegg. «Byggeaktiviteter» forstås som mindre omfattende byggetiltak som bolig, fritidsbebyggelse eller landbruksbygninger. Denne kategorien har ikke vært relevant i dette omdrevet.

3.6.3. Arealbruk

Arealbruk ved hver enkelt lokalitet er registrert etter 21 arealbrukskategorier, se vedlegg.

I de tilfeller lokaliteter ligger innen flere arealbrukskategorier, er det den mest fremtredende arealbruken som er registrert. Eksempelvis kan en lokalitet ligge både i fjell/vidde/hei og hyttefelt. I slike tilfeller er det registrert som hyttefelt siden det er denne arealbruken som antas å kunne påvirke lokaliteten i størst grad.

3.6.4. Planlagt arealformål

Kommunenes planmessige arealdisponering er et sentralt grunnlagsmateriale i miljøovervåkingsprogrammet. Planlagt arealformål sier noe om hvilken bruk som er påregnelig og ønsket for området. I planene skal det avveies mellom vern og utbygging. Forvaltning av automatisk fredete arkeologiske kulturminner er i stor grad knyttet opp til planprosesser.

Ulike arealformål åpner for ulik aktivitet og tiltak. Planformål, hensynssoner og arealdisponering er derfor en viktig faktor for å analysere bakgrunnsbildet for tilstandsendringer og for å vurdere effekter av vern og mulige trusselbilder. Siden 2015 er planstatus registrert for lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet. Dette er blitt fulgt opp i 2021.

Som del av miljøovervåkingsprogrammet registreres det om det foreligger kommunedelplan, områderegulering eller detaljregulering for lokalitetene. Det blir registrert hva arealformål i kommuneplanen er, og om det foreligger hensynssoner og spesifikke vernebestemmelser.

Vi har basert oss på kommuneplan for Skjåk kommune fra 2021, samt oversikten over gjeldende reguleringsplaner. Dette er blitt lagt inn i vår kartløsning, og var tilgjengelig også i felt. Dataene finnes også på Geolnnsyn Skjåk kommune - Geolnnsyn (regiondata.no).

Det foreligger en kulturminneplan for Skjåk kommune 2010-2014. Flere av lokalitetene i kulturminneplanen inngår i miljøovervåkingsprogrammet.

Videre foreslår Riksantikvaren Strynefjellet som et «Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse» (KULA) i rapporten for Oppland som ble sendt på høring i mai 2021. KULA-registeret for Oppland er pr. desember 2022 ikke opprettet.

3.7. Vernekategorier: A og B

Ved dette omdrevet er det blitt gjort tilstandskontroll på følgende kategorier av automatisk fredete arkeologiske kulturminner:

- A. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone C eller D, områdefredninger etter kulturminneloven § 19 eller gjennom skilting eller annen tilrettelegging for publikum.
- B. Automatisk fredete kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

Ved forrige omdrev er disse kategoriene benevnt B og C – og det er viktig å være oppmerksom på dette ved sammenligning mellom denne rapporten og rapporten fra forrige omdrev. I tidligere omdrev var A-kategori brukt for automatisk fredete arkeologiske kulturminner der det var gitt dispensasjon etter kulturminneloven. Denne kategorien kulturminner er tatt ut i dette omdrevet av miljøovervåkingsprogrammet.

Bestemmelse av kategori er noe som gjøres som del av kontrollregistreringen. Dette er viktig, fordi planstatus for kulturminner kan endres over tid som følge av nye reguleringsplaner og rullering av kommuneplan. Siden forrige kontrollregistrering har Skjåk kommune vedtatt ny kommuneplan (2021).

Informasjon om hensynssoner i reguleringsplaner og kommuneplaner er hentet fra gjeldende planer i Skjåk kommune. Her er geometri for kulturminnet, slik det ligger i Askeladden-databasen, kryssjekket opp mot båndleggingssone H730 kulturminner, og hensynssone H570 kulturminner. Ved treff er dette ført inn i registreringsdatabasen for prosjektet.

Informasjon om dispensasjoner fra kulturminneloven er hentet fra Askeladden-databasen og gjeldende reguleringsplaner, samt dialog med Innlandet fylkeskommune.

Vurdering om området er tilrettelagt med formidling og skjøtsel av kulturminnet er notert ved besøk på lokaliteten. Fire av lokalitetene i utvalget i Skjåk kommune er tilrettelagt med informasjonsskilt.

3.8. Analyse og statistikk

Alle data fra registreringene er hentet ut av feltapplikasjonen og bearbeidet videre i Excel. Datagrunnlaget er brukt til å ta ut statistikk som grunnlag for å vurdere viktige sammenhenger og trender.

Det gjøres oppmerksom på at selv om en stor andel av de automatisk fredete kulturminnene innenfor kommunen er kontrollregistrert, er likevel ikke tallmaterialet særlig stort. Noen av resultatene er små, og gir utslag i noen ganske få lokaliteter innenfor de ulike kategoriene. Materialet må derfor brukes med forsiktighet med tanke på å tolke det som kanskje er et øyeblikksbilde eller en statistisk tilfeldighet nettopp i år. Anvendbarhet og sikkerhet vil øke over tid ettersom lokalitetene kontrolleres i nye omdrev av programmet.

4. Tidligere registreringer i Skjåk kommune

Figur 4-1. Rest av steinbu ved Heillstuguvatnet like ved Gamle Strynefjellsvegen – Askeladden ID 32179.
Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Tidlig på 1970-tallet ble kulturminner tilknyttet jakt og fangst registrert i deler av Skjåk kommune (Mølmen 1975, 1976). Bakgrunnen for disse registreringene var vassdragsutbygginger i Jotunheimen/Breheimen. De første systematiske registreringene av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i hele kommunen ble gjort i 1982-83. Registreringene ble utført for det Økonomiske Kartverket (ØK).

Etter at overvåkingsprogrammet *Fortidens minner i dagens landskap* ble lagt under Riksantikvaren i 2000, er arkeologiske kulturminner i Skjåk kommune kontrollregistrert i 2002, 2007, 2012 og 2017. Innlandet fylkeskommune har kontrollregistrert flere av de utvalgte kulturminnene i 2018 og 2019.

I 2002 ble 138 automatisk fredete kulturminner kontrollert. 129 av de samme kulturminnene ble videre kontrollregistrert i 2007 og 2012. I 2017 ble 114 kulturminner kontrollregistrert.

Av de 114 lokalitetene i 2017 er 108 lokaliteter med i omdrevet i 2022. De seks lokalitetene som ikke er videreført fra forrige omdrev, var alle kontrollregistrerte med tilstandsgrad «ikke gjenfunnet» eller «tapt» ved tidligere omdrev.

5. Funn og analyser av kontrollregistrering 2022

Figur 5-1. ID 51571 – Jernvinneanlegg ved Puttberget. Kulturminnet er skadet av slitasje og tilrettelegging i forbindelse med en merket tursti. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

I presentasjonen som følger er analysene delt inn i tematiske underkapitler som i stor grad følger rapportstrukturen i tidligere omdrev. Dette gjøres for å sikre god sammenligning bakover i tid.

Rapporten gir først en oversikt over tilstandsendringer, presenterer resultater fordelt på tap, skader og skjemming, og ser deretter på hvordan dette fordeler seg på kulturminneart og arealbruk. Til sist er det en presentasjon av planstatus og hensynssoner for lokalitetene i miljøovervåkningsprogrammet.

Som ved forrige omdrev i miljøovervåkningsprogrammet er det lokaliteter (og ikke enkeltminner) som er kontrollregistrert. I perioden 2000-2014 var det enkeltminner som

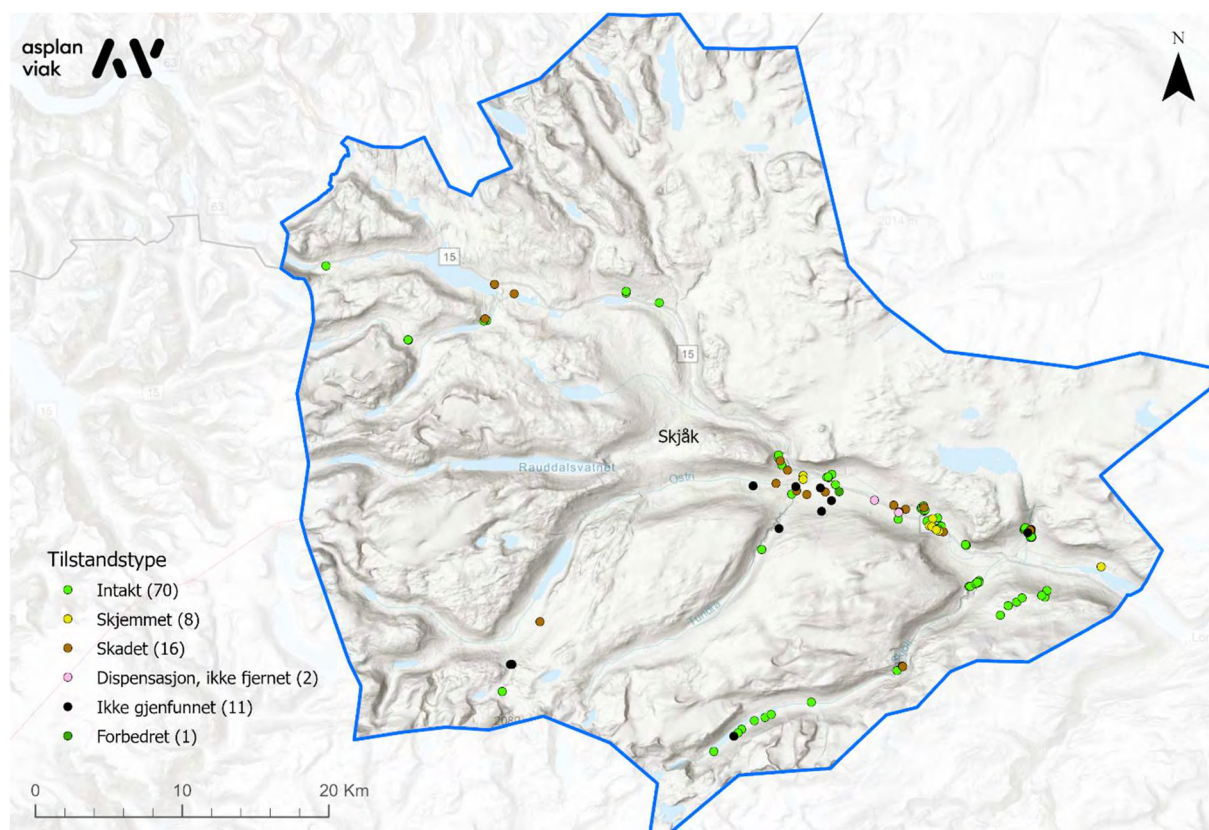
ble registrert. Som tidligere har det vært et mål å få vurdert trusselbilder, men også se på effekter av vern.

5.1. Tilstand og tilstandsendring

I Skjåk kommune har fem kategorier for tilstand vært relevant. Tabellen under gir oversikt både over tilstanden til alle kulturminnene, og hvor mange av dem som ble endret til slik tilstand i 2022. Totalt ble det registrert 19 tilstandsendringer.

Tabell 5-1. Tabellen viser tilstand og endringer i tilstand i Skjåk kommune.

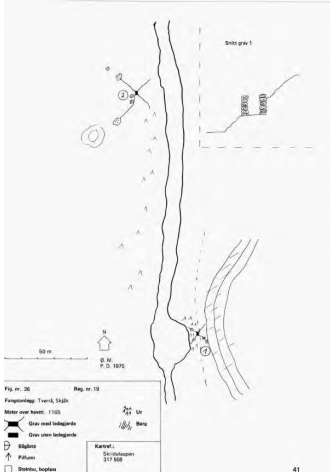
Tilstand	Antall	Prosent	Av disse endret i 2022
Dispensasjon, ikke fjernet	2	1,9	2
Forbedret	1	0,9	1
Intakt	70	64,8	5
Skadet	16	14,8	7
Skjemmet	8	7,4	2
Ikke gjenfunnet	11	10,9	2
Totalsum	108	100	19

Figur 5-2. Kartet viser fordelingen tilstandstyper i etterkant av kontrollregistreringen i 2022.

Elleve lokaliteter ble ikke gjenfunnet ved dette omdrevet. To av lokalitetene som ikke er gjenfunnet er en endring i tilstandstype (ID 135697 og 135704). Lokalitetene er endret fra «intakt» ved forrige omdrev til «ikke gjenfunnet». Begge lokalitetene ligger i Breheimen, ved inngangen til «Tverrådalen». Det finnes ikke bilder eller beskrivelser fra forrige omdrev, og det er derfor vanskelig å kontrollere årsaken til endringene. Trolig er lokalitetene feil kartfestet.

Tabell 5-2. Tabellen viser lokalitetene som ikke ble gjenfunnet ved kontrollregistreringen i 2022, med endring i tilstandstype.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-2-1 og 2: Bildene viser området/terrenget hvor lokaliteten er kartfestet. De to dyregravene med ledegjerder ble ikke gjenfunnet på geometripunktet. Bildet øverst er sett mot vest, nederst mot nord.	135697	Ikke gjenfunnet	Ukjent	Fangstlokalitet. To dyregraver med ledegjerder ble ikke gjenfunnet ved kontrollregistreringen i 2022. Lokaliteten er lagt inn i Askeladden basert på Mølmens registreringer (Mølmen 1976), med kommentaren «Feilmarginen kan være på opptil 100 meter». Reg. nr. 118, felt 2 (Mølmen 1976, s. 41) Lokaliteten ble registrert som «intakt» ved forrige omdrev. Det finnes ikke bilder eller beskrivelser, noe som gjør det

				vanskelig å vurdere årsaken til endringen. Kulturminnet kan ikke lokaliseres på det oppgitte geometripunktet. Feil kartfesting er trolig årsaken til at kulturminnet ikke ble gjenfunnet. Ingen endringer i området som kan ha medført tap. Lokaliteten bør følges opp av kulturmiljømyndighet.
 	135704	Ikke gjenfunnet	Ukjent	Fangstlokalitet. Annet arkeologiske enkeltminne – primitivt tilholdssted, litt oppmurt mellom steinblokkene. Kan også ha vært nyttet som bogastelle. Lokaliteten ble registrert som «intakt» ved forrige omdrev. Det finnes ikke bilder eller beskrivelser, noe som gjør det vanskelig å vurdere årsaken til endringen. Kulturminnet kan ikke lokaliseres på det oppgitte geometripunktet som ligger ute på en myr. Mulige krypinn i nærområdet, men ingen som passer til beskrivelsen. Feil kartfesting er trolig årsaken til at kulturminnet ikke ble gjenfunnet. Ingen endringer i området som kan ha medført tap. Lokaliteten bør følges opp av kulturmiljømyndighet.

Figur 5-2-3 og 4: Bildene viser eksempler på «krypinn» nær kartfestingen av kulturminnet. Fangstlokaliteten er kartfestet ute på en myr. Begge bildene er tatt mot sør.

To lokaliteter fikk tilstandstatus «Dispensasjon, ikke fjernet» ved kontrollregistrering i 2022. Begge lokalitetene hadde tilstandstatus «intakt» ved forrige omdrev, og de representerer derfor endring. Riksantikvaren har innvilget dispensasjon fra kulturminneloven for disse, med vilkår om utgravning i forbindelse med reguleringsplan vedtatt i 2013 (annen veggrunn- grøntareal, landbruk). Lokalitetene var ikke fjernet ved registreringen i 2022.

Tabell 5-3. Tabellen viser lokalitetene med tilstandstatus «Dispensasjon, ikke fjernet», med endring i tilstandstype.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-3-1: Bildet viser marka der smien ble påvist under sjakting i 2012. Tiltaket er ikke igangsatt og den arkeologiske utgravningen er ikke gjennomført. Kulturminnet ligger intakt. Sett mot sørøst.	157971	Dispensasjon, ikke fjernet	Dispensasjon	Bosetning-aktivitetsområde. Smie påvist under sjakting. Lokaliteten ble registrert med tilstandstype «intakt» ved forrige omdrev. Det ble gitt dispensasjon fra kulturminneloven, med vilkår om utgravning, i reguleringsplan 5130030a fra 2013 (gang- og sykkelvei langs Rv 15 Bukkeodden bru - Furuly). Lokaliteten er ikke utgravd og tiltaket ikke igangsatt. Lokaliteten har derfor fått tilstandstatus «Dispensasjon, ikke fjernet» ved kontrollregistrering i 2022. Lokaliteten er markert med hensynssone H730 i reguleringsplankartet.

Figur 5-3-2: Bildet viser kullgropen som ligger intakt i terrenget i dag. Tiltaket er ikke igangsatt og den arkeologiske utgravningen er ikke gjennomført. Sett mot sørvest.

51460

Dispensasjon,
ikke fjernet

Dispensasjon

Fangstlokalitet.
Omdefinert fra fangstgrop til kullgrop ved kontrollregistrering i 2018 (Innlandet fylkeskommune).

Gropen ble registrert med tilstandstype «intakt» ved forrige omdrev (2017).

Det ble gitt dispensasjon fra kulturminneloven, med vilkår om utgravning, i reguleringsplan 5130020a fra 2013 (gang- og sykkelvei langs Rv 15 Bukkeodden bru - Furuly). Lokaliteten er ikke utgravd og tiltaket ikke igangsatt. Lokaliteten har derfor fått tilstandsstatus «Dispensasjon, ikke fjernet» ved kontrollregistrering i 2022.

Lokaliteten er markert med hensynssone H730 i reguleringsplankartet.

5.2. Tap og årsak

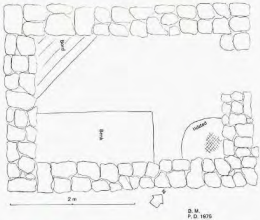
Det er ikke registrert tapte kulturminner i dette omdrevet.

5.3. Skade og årsak

I Skjåk er det totalt 16 kulturminner som er registrert som skadet ved kontrollregistreringen i 2022. Av disse er det syv som regnes som en endring fra forrige omdrev, og disse er vist i tabell under. Fritidsaktiviteter, bygg/anlegg - industri/vei, sammensatt skadeårsak, jordbruk og skogbruk er årsak til endringene.

Fire av de syv lokalitetene som er registrert med endring, var registrert som «skadet» også ved forrige omdrev. To av disse lokalitetene er ikke ytterligere skadet, men ytterligere skjemmet ved kontrollregistrering i 2022 (ID 51893 og 12513). De er derfor registrert med endret tilstand. To av lokalitetene (ID 51571 og 76644) er ytterligere skadet ved kontrollregistrering i 2022, og er derfor registrert med endret tilstandstype (jf. punkt 3.6.1). En av lokalitetene var skjemmet ved forrige omdrev, og var ved kontrollregistrering i 2021 både skadet og ytterligere skjemmet og har derfor fått endret tilstandsstatus (ID 70403).

Tabell 5-4. Tabellen viser lokalitetene med tilstandsstatus «skadet», og med endring i tilstandstype.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
  Figur 5-4-1 og 2: Bildene viser tuft med gjenreist steinbu i Lundadalen som har behov for vedlikehold. På det nederste bildet er det tydelig at steinhellen som holder pipa er i ferd med å skli ut. Øverste bilde er sett mot nordvest, nederst mot nordøst.	76533	Skadet	Sammensatt skadeårsak	Bosetning-aktivitetsområde. Steinbu som er bygget inn i bakken og går i ett med terrenget. I Askeladden er bua opprinnelig beskrevet som "restaurert og i god stand" (Ø. Mølmen 1976). Ikke registrert med endret tilstand i forrige omdrev. I 2022 er bua registrert som skadet, med sammensatt skadeårsak. Bua trenger vedlikehold, særlig taket er i ferd med å kollapse. Fundamentstein for pipa er sklidd ut. Fig. 123. Reg. nr. 90. Lundadalen, Fjell. Kvern. Bilde 1925. Bilde. Helt restaurert og i god stand. Bua er restaurert og i god stand. 116 Reg. nr. 90, felt 2 (Mølmen 1976, s. 116).

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
  Figur 5-4-3 og 4: På det øverste bildet framgår det at lokaliteten står i fare for å rase ytterligere ut. Ettersom skiltet som sto i graven er flyttet, er det mindre fare for dette nå enn ved forrige omdrev. På det nederste bildet ses opphenget for fiskegarn som ligger like ved fangstgraven. Det øverste bildet er sett mot sør, nederst mot sørvest.	51893	Skadet	Fritidsaktiviteter	Fangstlokalitet. Fangstgrav av den oppmurte typen, med mulige ledegjerder. Ved forrige omdrev var kulturminnet registrert som skadet (utrast grunnet naturprosesser og tråkk). I 2022 er infoskiltet som sto i fangstgraven ved forrige omdrev fjernet og flyttet lenger unna kulturminnet. Ingen nye skader på graven, men den er ytterligere skjemmet og truet av gjengroing. Anlegg for opphenging av fiskegarn/båtopptrekk like utenfor lokalitet og flere installasjoner for garnoppheng like ved graven. Toalett-papir i terrenget rundt graven.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
  Figur 5-4-5 og 6: Øverst ses den sørligste fangstgropen som ligger intakt. Det nederste bildet viser hogstavfallet på deler av lokaliteten, og struktur like utenfor lokalitetsavgrænsingen. Det øverste bildet er sett mot øst, nederst mot nordøst.	12513	Skadet	Skogbruk	Fangstlokalitet. To fangstgroper. Den nordligste er beskrevet som enten natur eller en skadet fangstgrop og består bare av en voll på den ene siden. Den nordligste av gropene på lokaliteten var skadet av sanduttak fra vollen rundt gropen ved kontroll i 2002. Ytterligere skadet av anlagt sti og hogstavfall i 2007. Lokaliteten hadde tilstandstype "uendret" ved siste omdrev. I 2022 er lokaliteten skadet som tidligere, men ytterligere skjemmet av nylig hogst/hogstavfall. Flere enkeltminner kan ligge utenfor lokalitetsgeometrien i Askeladden.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
  Figur 5-4-7 og 8: Turstien er merket med to stående steinheller med turstimerking, den ene i hellegryten på lokaliteten. Stien med utgangspunkt i Sota sæter er mye brukt, og tråkket over lokaliteten fører til kontinuerlig slitasje. Det øverste bildet er sett mot sørvest, nederst mot nordøst.	51571	Skadet	Fritidsaktiviteter	Jernvinneanlegg som består av en hellegryte, en hellelagt slaggrøp og en slagghorekomst. Lokaliteten ble kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2018 med tilstandstype «skadet». I 2022 var lokaliteten fremdeles skadet. Turstien som går over lokaliteten, fører til stadig ytterligere slitasje og skade. Lokaliteten er registrert med ny skade ved dette omdrevet for å synliggjøre at lokaliteten er sterkt utsatt for kontinuerlig slitasje med dagens situasjon.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-4-9: Den vestligste av dyregravene/kullgropene ligger innenfor inngjerdet beite like bak den forreste stolpen på bildet, Området er opptråkket av storfe. Sett mot nordvest. Figur 5-4-10: Den østligste av dyregravene/kullgropene er skadet av veg/sti. Sett mot sør. Figur 5-4-11: Lokalteteten er skjemet av et nytt fjøs (2018) Sett mot sør.	70403	Skadet	Jordbruk	Fangstlokalitet. To dyregraver. Gropene kan også være kullgrop. Lokaliteten ble registrert som intakt («uendret») ved tidligere omdrev i 2007 og 2017. Lokaliteten er kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2018. Feltet «tilstandstype» i Askeladden ble ikke oppdatert, men den ble registrert med «betydelig tiltaksbehov» ettersom den østligste dyregraven (ID-2) var skadet av veg. Den vestlige (ID-1) var da uten tiltaksbehov. I 2022 er ID-2 i øst fremdeles skadet av veg/sti. I tillegg ligger den vestligste graven (ID-1) innenfor inngjerdet beite og det har oppstått slitasje på grope etter dyretrakk. Lokaliteten er også ytterligere skjemet av at nytt fjøs (2018), tilknyttet beitet, er oppført like utenfor lokaliteten.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-4-12: Fangstgropen ligger under hogstavfall i forkant av bildet. Sett mot vest.	62202	Skadet	Sammensatt skadeårsak	Fangstlokalitet - En fangstgrop. Lokaliteten er registrert med tilstandstype «skadet» i 2007. I 2012 ble den registrert med tilstandstype «skjemmet» og lokaliteten hadde tilstandstype «uendret» ved siste omdrev i 2017. I 2022 er lokaliteten fremdeles skadet. Lokaliteten er også ytterligere skjemmet. Lokaliteten ligger i hogstgate for kraftlinje og det ligger skogsavfall over gropa. Kraftlinja går rett over lokaliteten. Det går en skogsveg i kant av gropa (eldre). Gropa ligger i kanten av vegen og er ytterligere erodert. Lokaliteten bærer preg av gjengroing, småbjørk. Figur 5-4-13: Fangstgropen ligger i skrånende terreng og i kanten av en skogsveg. Sett mot nordvest.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-4-14: Den østligste fangstgropen gror igjen av større bartrær. Sett mot øst. Figur 5-4-15: Det er gravd fundament og satt opp nye stolper, men dette har ikke skadet enkeltminnene på lokaliteten. Sett mot øst. Figur 5-4-16: Det ligger en eldre ballbane sentralt på lokaliteten. Sett mot vest.	76644	Skadet	Bygg/anlegg- industri/veg	Fangstlokalitet. Tre fangstgroper. Lokaliteten ble registrert med tilstandstype «skadet» ved kontrollregistrering i 2007. Lokaliteten hadde tilstandstype "uendret" ved siste omdrev. I 2022 har lokaliteten blitt ytterligere skadet og skjemmet. Det er fjernet skog i kraftlinjetraseen som går gjennom lokaliteten, og det ligger hauger med hogstavfall som ikke er ryddet. Det er også gravd fundament og satt opp nye stolper innenfor lokalitetsavgrensningen. Lokaliteten er med det blitt ytterligere skadet, men enkeltminnene er ikke berørt av inngrepene. Det ligger en ballbane innenfor lokaliteten.

5.4. Skjemming og årsak

Samlet i Skjåk er det 11 kulturminner som er registrert som skjemmet. Av disse er det to som regnes som en endring fra forrige omdrev, og disse er vist i tabell under. En av lokalitetene er vurdert som skjemmet av et eldre nettinggjerde gjennom kulturminnet, som ikke er registrert som skjemmende ved tidligere omdrev.

Bygg/anlegg - industri/vei og skogbruk var årsakene til endringene.

Tabell 5-5. Tabellen viser lokalitetene med tilstandstatus «skjemmet», og med endring i tilstandstype.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 	23704	Skjemmet	Bygg/anlegg - industri/vei	Gravfelt. Fire rydningsrøyser eller gravrøyser. Det kan være flere røyser i feltet. Lokaliteten hadde tilstandstype «intakt» ved siste omdrev. Ved kontroll i 2022 har det vært hogst i kraftlinjetrasen like sør for lokaliteten. Hogstavfall ligger ut over lokaliteten. Det ligger en stor røys utenfor lokalitetsavgrænsingen, like sør for kraftlinjetraseen.

Figur 5-5-1 og 2: Det ligger hogstavfall over den sørligste av røysene. Det øverste bildet er sett mot sørøst, nederst mot sørvest.

 Figur 5-5-3 og 4: Gjerdet er satt i ytterkant av vollen. Kullgropen ses mellom trærne midt på det nederste bildet. Begge bildene er tatt mot nord.	76635	Skjemmet	Skogbruk	Kullfremstillingsanlegg som består av en kullgrop. Lokaliteten hadde tilstandstype «intakt» ved siste omdrev i 2017. Lokaliteten ble kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2018 uten at tilstandstype ble oppdatert, men med overordnet tilstand TG-1. I 2022 vurderes lokaliteten som skjemmet av nettinggjerde som er satt opp i ytterkant av vollen på kullgropen. Gjerdet går langs skogsbilvegen. Det foreligger ikke bilder fra forrige omdrev, noe som gjør det vanskelig å sammenligne tilstand.

5.5. Forbedret/intakt og årsak

To lokaliteter som var registrert med tilstandstype «skjemmet» i forrige omdrev, ble registrert med henholdsvis «forbedret» og «intakt» tilstand i 2022. Endringene skyldes at

hogstavfall og kvist er borte siden forrige omdrev, slik at lokalitetene ikke lenger framstår som «skjemmet».

Tabell 5-6. Tabellen viser lokalitetene med tilstandstatus «forbedret», og med endring i tilstandstype.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-6-1: Fangstgropen er ryddet fram og framtrer ved kontrollregistreringen 2022 som et tydelig kulturminne. Sett mot nord.	41755	Forbedret	Skjøtsel	Fangstlokalitet. En fangstgrop. Oval grop med bratte sider og rektangulær bunn. Lokaliteten ble registrert som skjemmet av kvist og hogstavfall fra uttak av tømmer i lokalitetens sikringsone 2007. Lokaliteten hadde uendret tilstandstatus ved forrige omdrev. Lokaliteten ble kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2019 uten at «tilstandstype» ble oppdatert i Askeladden. Lokaliteten ble registrert med «Ordinært tiltaksbehov». Ved registrering i 2022 er det blitt ryddet i området og gropa trer tydelig fram.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 <i>Figur 5-6-2: Fangstgropen ble ikke vurdert å være skjemmet ved kontrollregistrering i 2022. Gropa ligger under naturlig skogsnedfall midt på bildet.. Sett mot nord.</i>	43062	Intakt	Intakt	Fangstlokalitet. En rektangulær fangstgrop. Lokaliteten ble registrert som skjemmet av avfall fra hogst i kraftlinjetrasé ved forrige omdrev. Ved registrering i 2022 ligger det noe naturlig skogsnedfall (småkvist) i fangstgropa, men lokaliteten oppfattes ikke lenger som skjemmet. Mulig ledegjerde ble observert på lokaliteten.

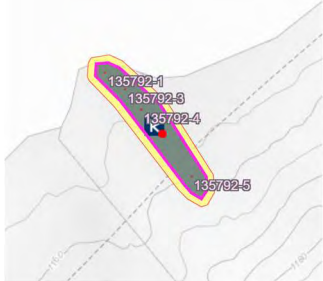
Fire av lokalitetene som var registrert som «ikke gjenfunnet» ved forrige omdrev, ble gjenfunnet ved dette omdrevet. Lokalitetene er registrert med endring i tilstandstype, fra «ikke gjenfunnet» til «intakt» og vises i tabell under.

Alle disse fire lokalitetene ble kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2018 og 2019. Lokalitetene ble gjenfunnet og korrekt kartfestet av fylkeskommunen. Ettersom feltet «tilstandsstatus» i Askeladden ikke ble endret i forbindelse med fylkeskommunens registreringer, framkommer endringene i tilstandsstatus først ved kontrollregistreringene i 2022. Lokalitetene er derfor markert som en endring i tilstandsstatus ved dette omdrevet.

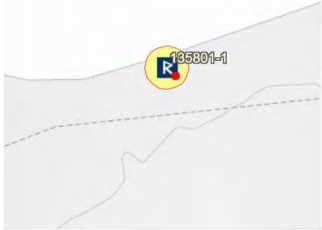
Tabell 5-7. Tabellen viser lokalitetene med tilstandsstatus «intakt», og med endring i tilstandstype.

	ID	Ny	Ny årsak	Kommentar
 Fig. 5-7-1: Den østligste av fangstgravene. Sett mot nord. Figur 5-7-2: Den vestligste av fangstgravene ligger ved en stor stein nede ved Lundadalsvatnet. Sett mot nord.	135732	Intakt	Intakt	Fangstlokalitet med to dyregraver og en buestilling. Lokaliteten ble ikke gjenfunnet ved forrige omdrev. Feil georeferanse ble oppgitt som årsak. Geometri og tilstand ble oppdatert av Innlandet fylkeskommune i 2019, på bakgrunn av tidligere innmålinger og notater - feltet «tilstandstype» ble ikke oppdatert i Askeladden. I 2022 ble fangstlokaliteten registrert som intakt.

	ID	Ny	Ny årsak	Kommentar
  Figur 5-7-3 og 4: Dyregraven ligger ved bredden av Lundadalsvatnet. Den var tidligere kartfestet ute i vannet og ble derfor ikke gjenfunnet ved forrige omdrev. Begge bildene er tatt mot nord.	135779	Intakt	Intakt	Fangstlokalitet. En dyregrav med ledegjerde. Lokaliteten ble ikke gjenfunnet ved forrige omdrev. Feil georeferanse ble oppgitt som årsak. Geometri og tilstand ble oppdatert av Innlandet fylkeskommune i 2019, på bakgrunn av tidligere innmålinger og notater - feltet «tilstandstype» ble ikke oppdatert i Askeladden. I 2022 ble fangstlokaliteten registrert som intakt.

	ID	Ny	Ny årsak	Kommentar
 	135792	Intakt	Intakt	Fangstlokalitet. Lokalitet med fire fangstgraver og ledegjerder. Lokaliteten ble ikke gjenfunnet ved forrige omdrev i 2017. Feil georeferanse ble oppgitt som årsak. Lokaliteten var da kartfestet ute i Lundadalsvatnet. Geometri og tilstand ble oppdatert av Innlandet fylkeskommune i 2019, på bakgrunn av tidligere innmålinger og notater - feltet «tilstandstype» ble ikke oppdatert i Askeladden. I 2022 ble lokaliteten registrert som intakt.

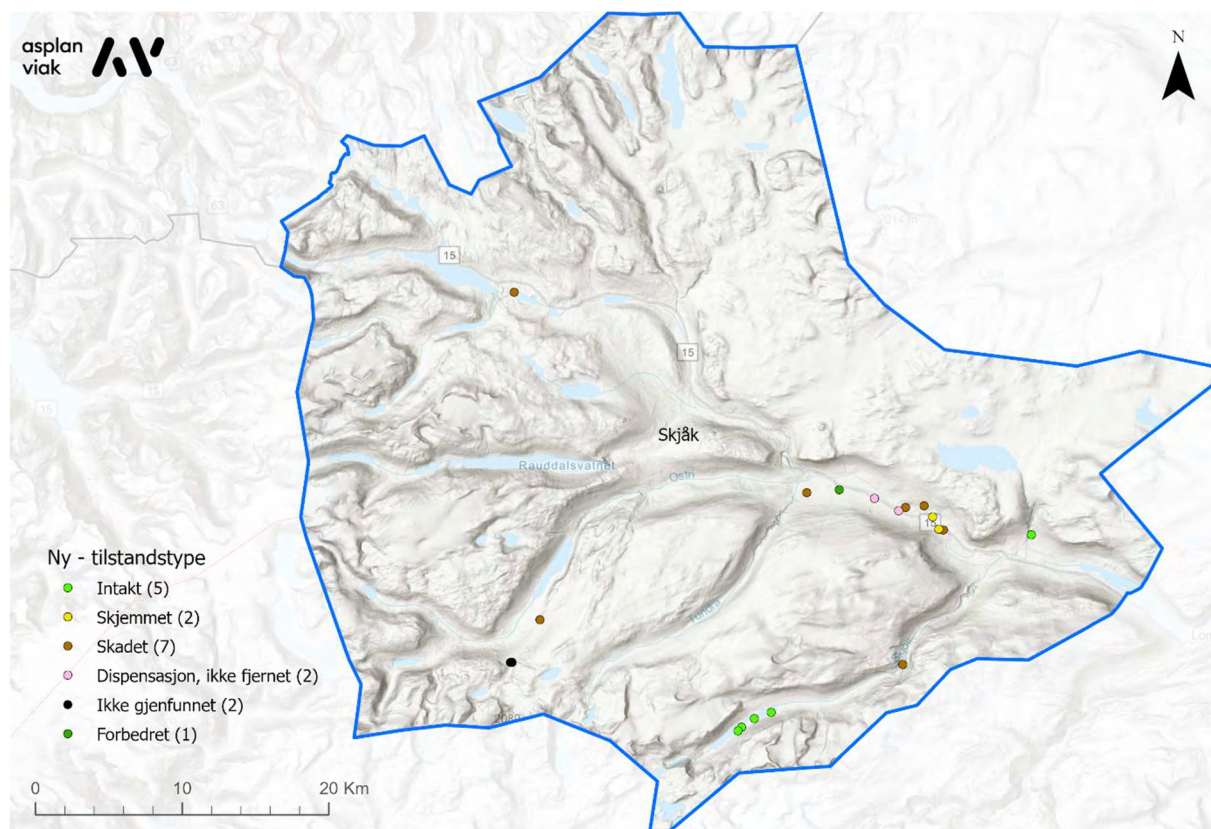
Figur 5-7-5 og 6: Dyregraver som tidligere var kartfestet ute i Lundadalsvatnet og derfor ikke ble gjenfunnet ved kontrollregistreringen i 2017. Øverst mot øst, nederst mot nordøst.

	ID	Ny	Ny årsak	Kommentar
 Figur 5-7-7: Dyregraven ligger i ur med til dels store stein. Ledegjerdene er ikke kartfestet i Askeladden. Det øverste bildet er tatt mot vest, nederst mot nordvest.	135801	Intakt	Intakt	Fangstlokalitet. Dyregrav med fire ledegjerder. Lokaliteten ble ikke gjenfunnet ved forrige omdrev i 2017. Feil georeferanse ble oppgitt som årsak. Geometri og tilstand ble oppdatert av Innlandet fylkeskommune i 2019 uten at feltet «tilstandstype» ble oppdatert i Askeladden. I 2022 ble lokaliteten registrert som intakt.

5.6. Geografisk fordeling av endringer registrert i 2022

Kartet under viser den geografiske fordelingen av lokaliteter som er endret siden forrige omdrev. Når det gjelder lokaliteter som er skjemmet og skadet siden siste omdrev, ser vi at de fleste endringene ligger i skog, nær bebyggelse og aktivitet i hoveddalføret gjennom Ottadalen. Det er imidlertid særlig mange lokaliteter i disse sentrale områdene av

kommunen representert i utvalget, noe som gjør at tap, skade og skjemming vil rapporteres hyppigere her.

Figur 5-3. Kartet viser endringer i tilstand registrert i 2022.

5.7. Skade og skjemming fordelt på kulturminneart

Tabell under viser hvilke typer kulturminner som ved dette omdrevet er registrert som skadet eller skjemmet med endring i tilstandstype.

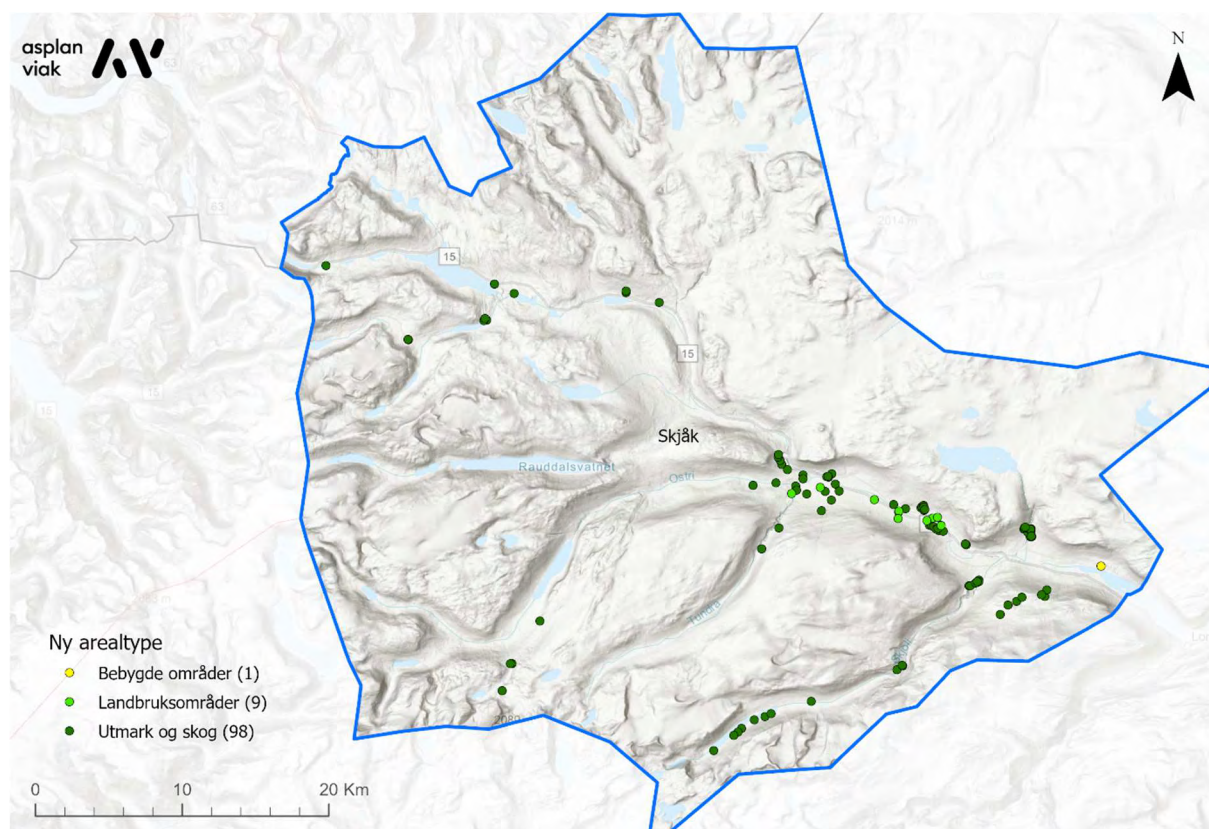
Tabell 5-8. Tabellen viser hvilke typer lokaliteter som er skadet/skjemmet og årsak til tilstandsendringen.

ID	Lokalitetsart	Tilstand	Årsak
51893	Fangstlokalitet	Skadet	Fritidsaktiviteter
12513	Fangstlokalitet	Skadet	Skogbruk
70403	Fangstlokalitet	Skadet	Jordbruk
76644	Fangstlokalitet	Skadet	Bygg/anlegg- industri/vei
62202	Fangstlokalitet	Skadet	Sammensatt skadeårsak
76533	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Sammensatt skadeårsak
51571	Jernvinneanlegg	Skadet	Fritidsaktiviteter
23704	Gravfelt	Skjemmet	Bygg/anlegg- industri/vei
76635	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Skogbruk

Fangstlokaliteter dominerer i tabellen, og det kan se ut til at denne kulturminnearten er særlig utsatt for skade eller skjemming i Skjåk kommune. Fangstlokaliteter er imidlertid samtidig den desidert vanligste kulturminnearten i kommunen. Om lag halvparten av de automatisk fredete kulturminnene i Skjåk er kategorisert som fangstlokaliteter. Det er derfor ikke uventet at denne lokalitetsarten også går igjen i oversikten over lokaliteter som er skadet/ytterligere skadet siden siste omdrev.

5.8. Skade og skjemming fordelt på arealbrukstype

Arealbruk er en registrering som viser bruken av arealene og deres beskaftenhet. I Skjåk kommune er åtte av de 21 ulike arealbrukskategoriene brukt i registreringene.

Figur 5-4. Kartet viser lokalitetene som inngår i miljøovervåkningsprogrammet, fordelt på grupperte arealbrukstyper.

Ved dette omdrevet ble det gjort to endringer av arealbrukskategori, en fra strandsoner/elveløp til tun - hage og en fra tun - hage til fjell/vidde/hei. Dette er gjort ut fra det førende prinsippet om at den arealbruken som antas å påvirke lokaliteten i størst grad skal være gjeldende kategori (se kap. 3.6). Det er naturlig at arealbrukskategori vil kunne

endre seg over tid; eksempelvis kan beiteland bli liggende brakk, eller skog kan bli hytteområde.

Tabell 5-9. Tabellen viser de endringene som ble gjort i kategorien «arealbrukstype» ved kontrollregistreringen i 2022.

ID	Siste arealtype	Ny arealtype	
32172	Strandsone/elveløp	Tun - hage. Området brukes i dag som parkering i hage.	
51893	Tun - hage	Fjell/vidde/hei. Lokaliteten ligger ved Grotlivatnet på Strynefjellet.	

Tabellen under viser en fordeling av skade og skjemming i dette omdrevet, fordelt på arealbrukstype.

Tabell 5-10. Tabellen viser skadete og skjemmete lokaliteter og hvilken arealbrukstype de befinner seg innenfor.

ID	Arealbrukstype	Lokalitetsart	Tilstand	Årsak
12513	Skog; produktiv/hogstfelt	Fangstlokalitet	Skadet	Skogbruk
70403	Skog; produktiv/hogstfelt	Fangstlokalitet	Skadet	Jordbruk
76635	Skog; produktiv/hogstfelt	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Skogbruk
76644	Skog	Fangstlokalitet	Skadet	Bygg/anlegg- industri/vei
62202	Skog	Fangstlokalitet	Skadet	Sammensatt skadeårsak
23704	Randvegetasjon (udyrt ved dyrket mark)	Gravfelt	Skjemmet	Bygg/anlegg- industri/vei
51571	Fjell/vidde/hei	Jernvinneanlegg	Skadet	Fritidsaktiviteter
76533	Fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Sammensatt skadeårsak
51893	Fjell/vidde/hei	Fangstlokalitet	Skadet	Fritidsaktiviteter

De fleste endringene har skjedd i skog og i produktiv skog/hogstfelt, eller i randsone mellom dyrka mark og skog. Tre endringer i tilstand har skjedd i arealbrukstypen fjell/vidde/hei.

5.9. Status i arealplaner

I miljøovervåkingsprogrammet er det fokus på hensynssoner (inkludert båndleggingssoner) da dette er opplysninger som er godt tilgjengelig, og som gir et tydelig juridisk vern. Ved dette omdrevet har det vært mulig å koble digitale plankart opp mot geometri fra Askeladden. Dette sikrer at kontrollregistreringen fanger opp alle aktuelle hensynssoner for kulturminner, og reduserer faren for feilføringer i kontrollregistreringen. Det må likevel presiseres at plandata kan ha feilkilder. Noen kommuner er restriktive med å gi tilgang til reguleringsplanbasene som vektordata, da det fortsatt er en god del reguleringsplaner som ikke foreligger i vektorformat og det fryktes feilbruk/misforståelser ved bruk - særlig i automatiske analyser. Noen av de gamle planene er også av en slik art at bestemmelsene faktisk sier mer om bruk/formål enn selve plankartet. Det kan derfor være svakheter i vektordata, og manglende ajourføring av plandata i de ulike kommunene.

Riksantikvaren har som part i Norge Digitalt tilgang til plandata fra kommunene via GeoNorge. Plandata hentet fra GeoNorge er kopidata ved den gitte dato de er hentet ut. Mange kommuner har kontinuerlig oppdatering i plandatabasene.

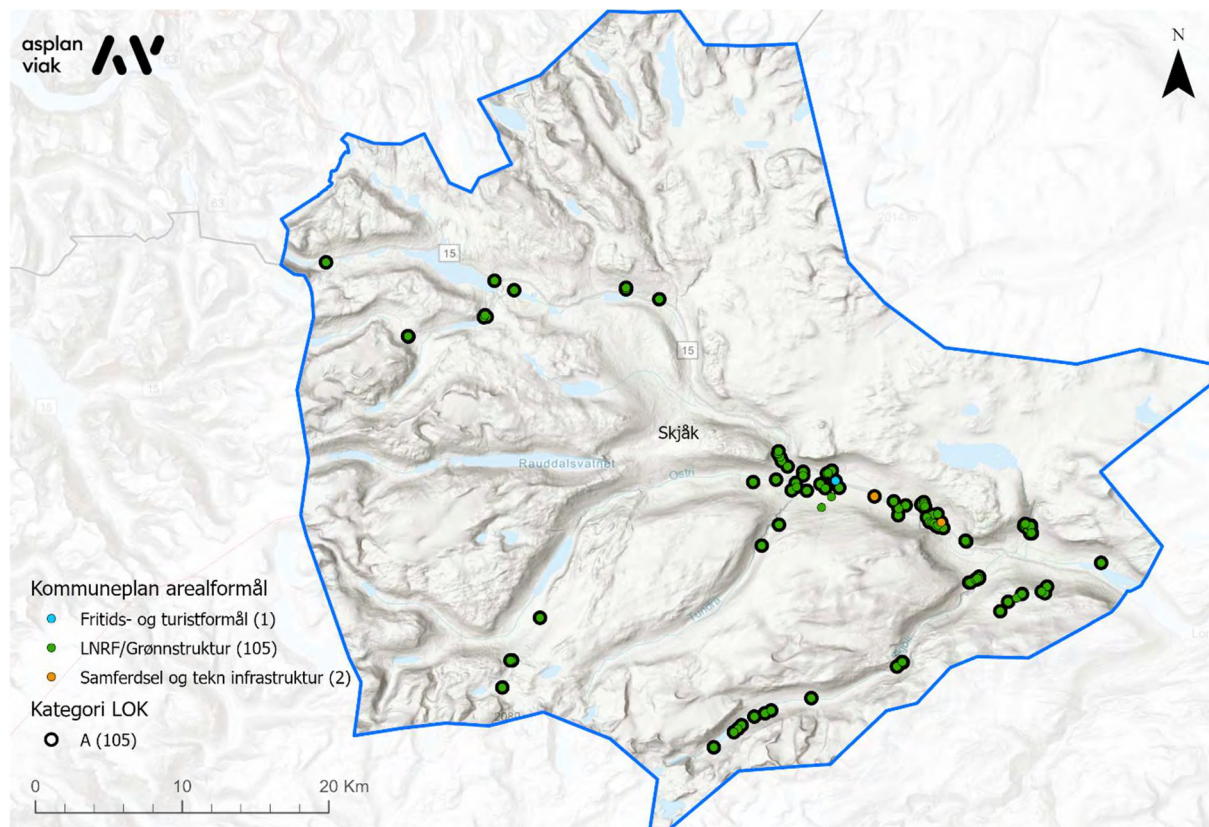
Ved dette omdrevet er det gjort korrektur på 75 lokaliteter. Alle lokalitetene er endret fra vernekategori B til A. Endringene gjelder blant annet lokaliteter som ligger innenfor spesialområde, bevaringsområde, vern av kulturmiljø eller hensynssoner for kulturmiljø. Endringene er i hovedsak knyttet til ny kommuneplan for Skjåk vedtatt i 2021. Tabell over disse finnes i kap. 5.10.

I kulturminneplanen til kommunen (2010-2014) har kommunen valgt ut 22 prioriterte forninner. Flere av disse inngår i miljøovervåkingsprogrammet.

5.9.1. Arealformål og hensynssoner i kommuneplan

Kommuneplanens arealdel for Skjåk kommune har ikrafttredelsesdato 24.6.2021, og gir rammer og føringer for kommunens arealutvikling. Ikke uventet er areal ved 105 av lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet avsatt til LNFR (landbruk, natur, friluftsliv og reindrift). Det er én lokalitet som i kommuneplanen ligger i areal avsatt til Fritids- og turistformål. I areal avsatt til samferdsel/infrastruktur finnes to lokaliteter. Kommuneplanen sin bestemmelse kap. 1 viser til at eldre reguleringsplaner ikke slutter å gjelde, men at der

kommuneplanens arealdel viser annen arealbruk, skal kommuneplanen være førende ved revisjon eller ved ny regulering.

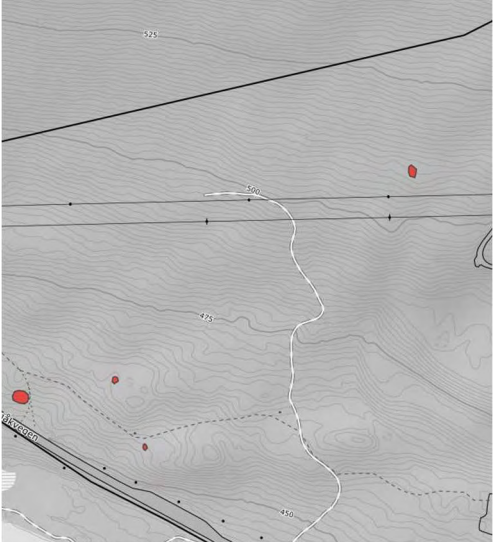
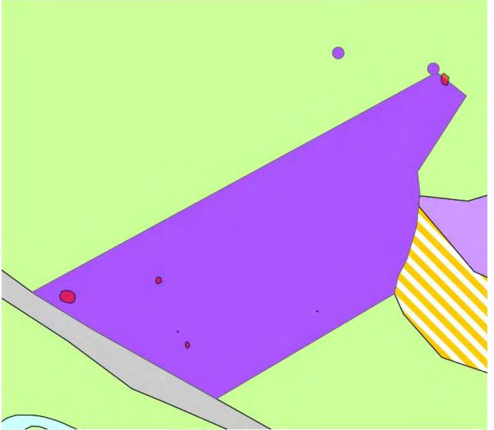
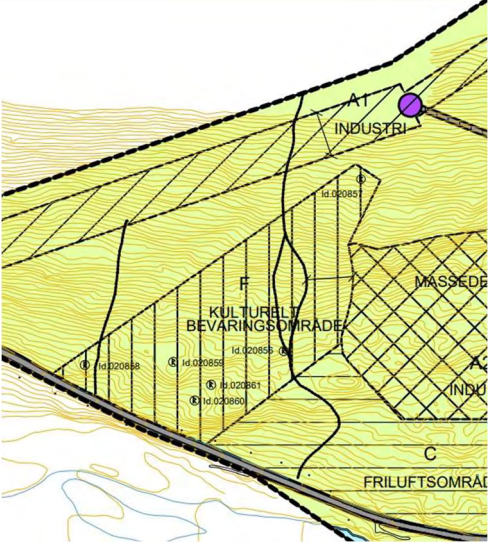

Figur 5-5. Kartet viser alle lokalitetene fordelt på arealformål (gruppert) i kommuneplanen (2021).

Kommuneplanen viser også at 105 av lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet helt eller delvis er lagt i hensynssone H570 kulturmiljø eller båndleggingssone H730 etter kulturminneloven.

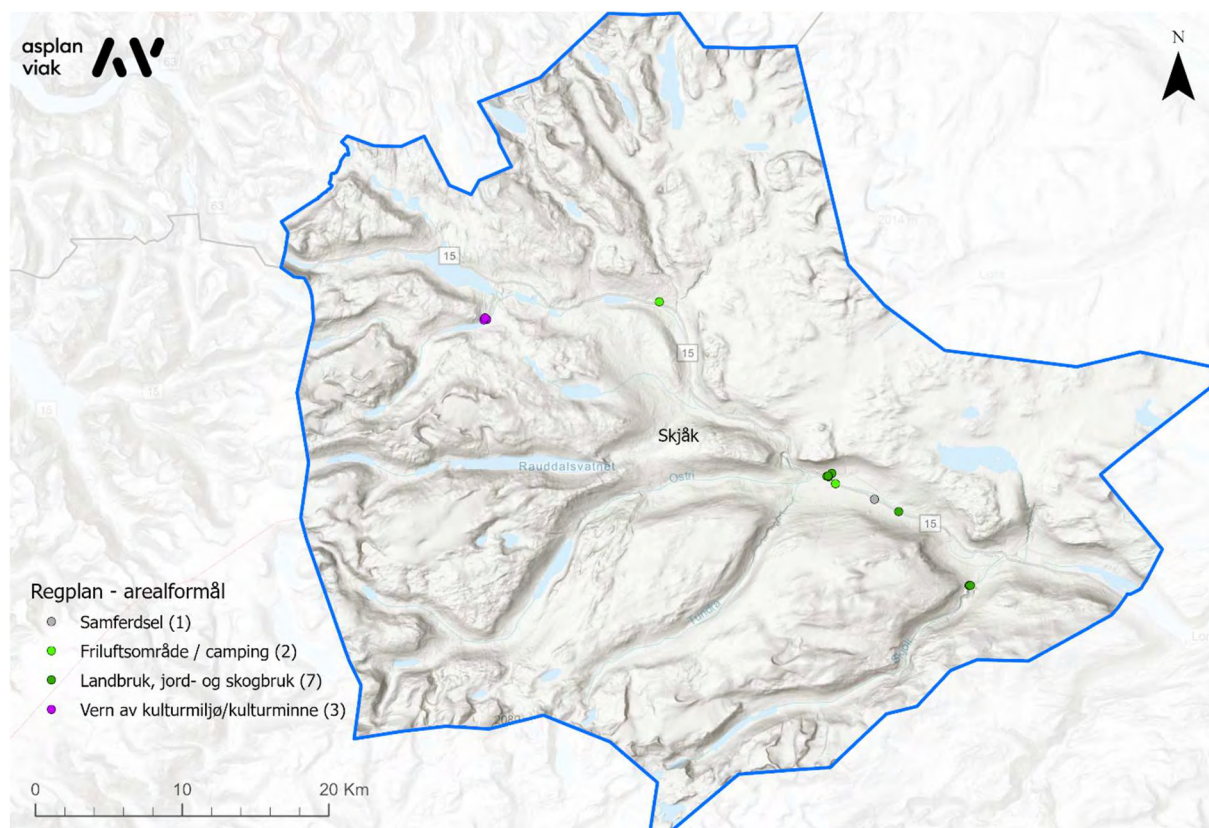
Ni av hensynssonene (H570) i kommuneplanen sin arealdel gjelder for kulturlandskap eller kulturområde. Tre av disse hensynssonene i kommuneplanen (H570_01, H570_03 og H570_05) overlapper med reguleringsplaner hvor lokaliteter som inngår i miljøovervåkningen inngår. Hensynssonen H570_01 (fangstgroper) i kommuneplanen avviker fra kartfestingen av kulturminnene i Askeladden-databasen og kulturelt bevaringsområde i reguleringsplan for Dønfoss/Øyberget (planID: 05130019). Tabell 5-11 viser avvik i kartfesting i Askeladden-databasen, detaljregulering og kommuneplan.

Tabell 5-11. Kartutsnittene i tabellen viser at det ikke er samsvar mellom kartfesting av lokalitetene i Askeladden og hensynssone kommuneplan og reguleringsplan.

Kartutsnitt	Beskrivelse
	Kartfesting i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er markert med rødt. Ny kraftlinje er bygd innenfor kulturelt bevaringsområde.
	Kartutsnitt som viser kulturelt bevaringsområde (lilla markering) i Kommuneplanen sin arealdel. Kartfesting i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er markert med rødt. Halvparten av fangstgropen ID 40170 ligger utenfor bevaringsområde/hensynssone både i kommuneplan og reguleringsplan.
	Kulturelt bevaringsområde i reguleringsplan for Dønfoss/Øyberget (planID: 05130019). Kartfesting i Askeladden er ikke vist i kartutsnittet. Markeringene av kulturminnene i plankartet samsvarer ikke med kartfesting av lokalitetene i Askeladden.

5.9.2. Arealformål og hensynssoner i reguleringsplaner

Av de 108 lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet, er det 13 som inngår i ulike reguleringsplaner.

Figur 5-6. Kartet viser lokaliteter som er omfattet av reguleringsplan, og hvilken arealformålsgruppe de inngår i.

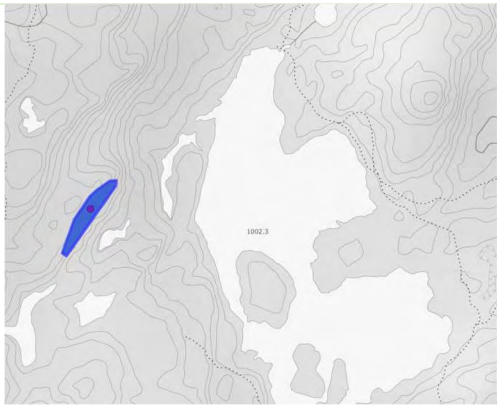
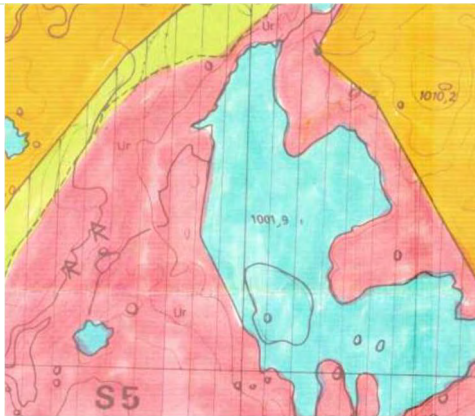
Av disse er det 11 som er gitt hensynssone C eller D, spesialområde bevaring (etter eldre plan- og bygningslov), eller er avmerket på en eller annen måte i reguleringsplankart, for eksempel med «K». To lokaliteter (ID 157971 og 51460) er sikret med båndleggingssone i plankartet, men med bestemmelser som viser til søknad om frigivelse. Riksantikvaren har innvilget dispensasjon fra kulturminneloven for disse, med vilkår om utgravning.

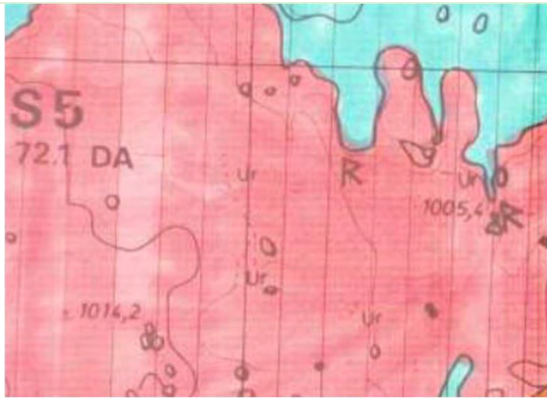
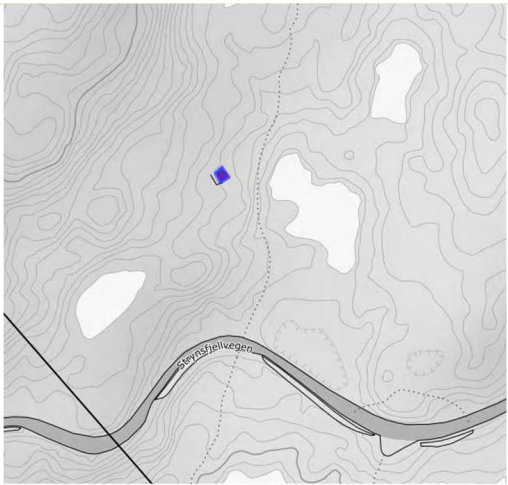
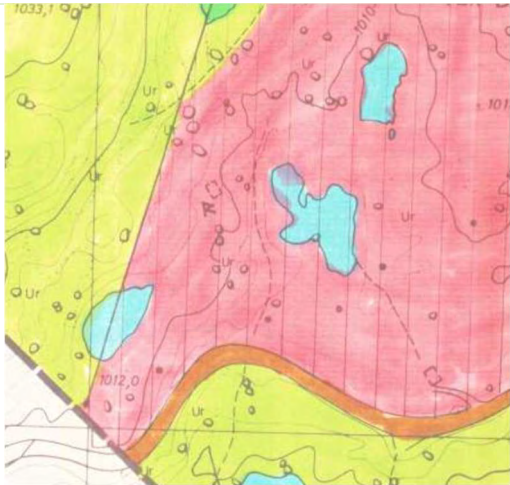
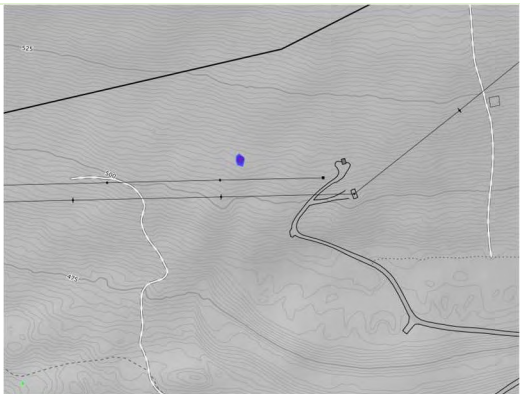
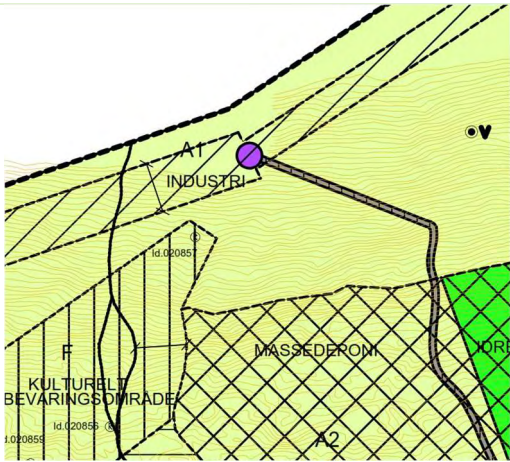
De resterende to lokalitetene er regulert, men har ingen (ID135689), eller ikke en tilstrekkelig (ID 40170) hensynssone/ båndleggingssone i reguleringsplan, eller annen type avmerking i plankart som tilsier et særlig vern. Mens bare den sørlige halvdel av fangstgropen ID 40170 er sikret med hensynssone i kommuneplanen, er ID 135689 i sin helhet sikret gjennom hensynssone i kommuneplanen.

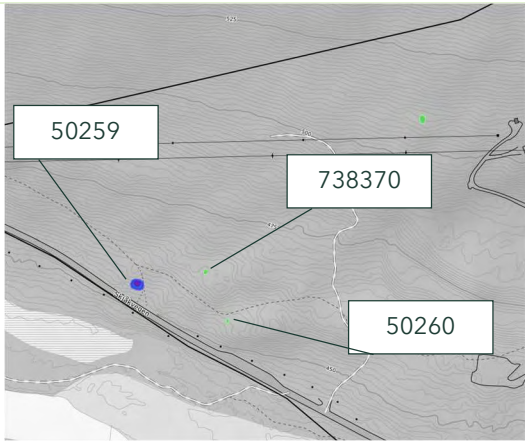
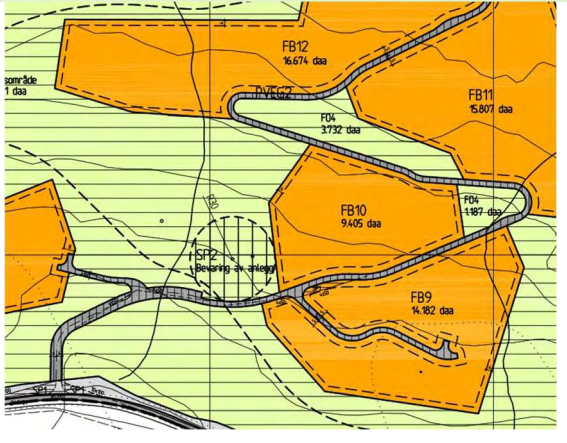
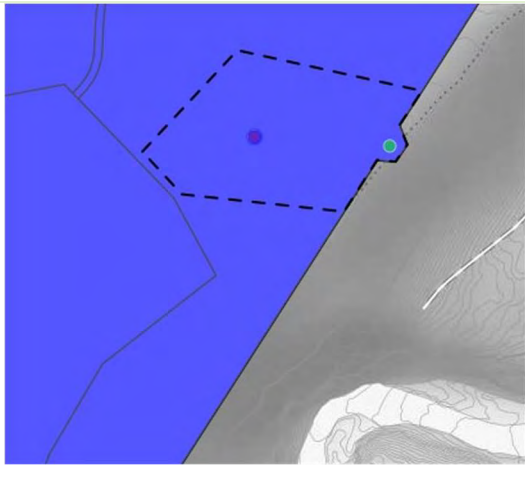
Tabell 5-12. Tabellen viser lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet som inngår i reguleringsplaner og hvilken status de har i plankartene. Tabellen er sortert etter plan-id.

ID	Lokalitetsart	Regplan planID	Regplan år	Regplan Arealformål	Regplan Hensynssone
12464	Bosetning-aktivitetsområde	05130008	1993	Verna område	Verna område
21852	Fangstlokalitet	05130008	1993	Verna område	Verna område
32179	Bosetning-aktivitetsområde	05130008	1993	Verna område	Verna område
40170	Fangstlokalitet	05130019	2002	Landbruksformål	Nei - bare delvis
50259	Bosetning-aktivitetsområde	05130019	2002	Landbruksformål	Kulturelt bevaringsområde
50260	Fangstlokalitet	05130019	2002	Landbruksformål	Kulturelt bevaringsområde
78370	Fangstlokalitet	05130019	2002	Landbruksformål	Kulturelt bevaringsområde
119614	Kullfremstillingsanlegg	05130024	2009	Friluftsområde	662
123941	Kullfremstillingsanlegg	05130026	2009	Område for jord og skogbruk	663
123942	Kullfremstillingsanlegg	05130026	2009	Område for jord og skogbruk	663
135689	Fangstlokalitet	05130027	2009	Campinghytter	Nei
51460	Fangstlokalitet	5130030a	2013	Landbruksformål	H730_1
157971	Bosetning-aktivitetsområde	5130030a	2013	Annen veggrunn - grøntareal	H730_2

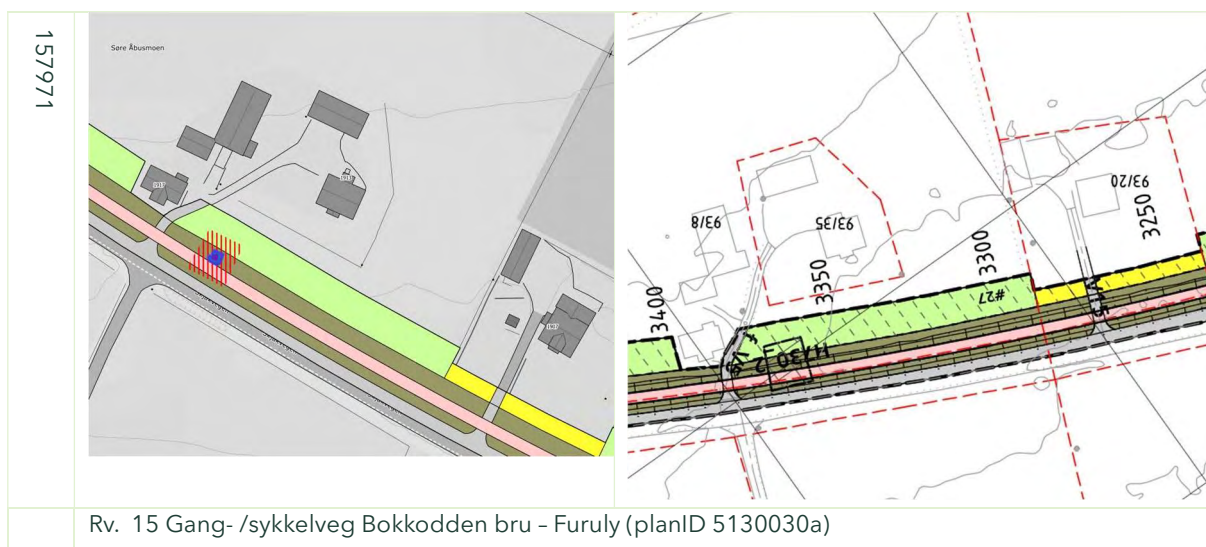
Tabell 5-13. Tabellen viser kartutsnitt over ni av lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet, innenfor respektive reguleringsplaner.

ID	Asplan Viak Kartløsning	Kartutsnitt detaljregulering
12464		
	Reguleringsplan for Grotli (planID 05130008)	

21852		
Reguleringsplan for Grotli (planID 05130008)		
32179		
Reguleringsplan for Grotli (planID 05130008)		
40170		
Reguleringsplan for Øyberget/Døn foss (planID 05130019)		

50259, 50260, 78370	
Reguleringsplan for Øyberget/Døn foss (planID 05130019)	
119614	
Reguleringsplan for Billingen hyttegren (planID 05130024)	
123941	
Reguleringsplan for Flatmoen grustak (planID 05130026)	

Rv. 15 Gang- /sykkelveg Bokkoden bru - Furuly (planID 5130030a)

Det er positivt at de fleste av disse lokalitetene ikke har endret tilstandsstatus siden forrige omdrev, og at 11 av dem ligger i et arealformål som er forenelig med vern (friluftsliv, landbruk, jord- og skogbruk).

Det er viktig at Skjåk kommune og Innlandet fylkeskommune er oppmerksom på hvilke lokaliteter som er regulert uten tilstrekkelig hensynssone i plankart.

5.10. Vernekategori

5.10.1. Vernekategori og arealbrukstyper

I kap. 5.9 ble det vist at det var 105 lokaliteter i miljøovervåkningsprogrammet som gjennom kommuneplanen hadde et særskilt vern gjennom plan- og bygningsloven. Det respektive tallet for reguleringsplaner var 11.

Summert opp viser gjennomgangen at lokaliteter i miljøovervåkningsprogrammet for Skjåk kommune at 105 lokaliteter kan kategoriseres i vernekategori A, og 3 i vernekategori B (der A er gitt et bevisst vern ut over den automatiske fredningen som er B). De fordeler seg på arealbrukstyper som vist i tabeller under.

Tabell 5-14. Tabellen viser lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet etter vernekategori og arealbrukstyper.

Vernekategori A	Antall	Vernekategori B	Antall
Skog	48	Skog	2
Fjell/vidde/hei	28	Fjell/vidde/hei	1
Skog; produktiv/hogstfelt	19		
Dyrket mark/ åker	5		
Randvegetasjon (udyrtet ved dyrket mark)	2		
Gjengroingsområde	1		
Beitemark	1		
Tun-hage	1		
Totalt	105	Totalt	3

Oversikten viser at kulturminner i arealbrukstypene Skog, Fjell/vidde/hei og Skog; produktiv/hogstfelt er godt representert i Vernetype A i miljøovervåkings-programmet. Det samme gjelder for vernekategori B. Det er ikke markante forskjeller i arealbrukstyper mellom vernekategori A og B. Det er verdt å merke seg at arealbrukstyper som er knyttet til utmark utmerker seg i miljøovervåkingsprogrammet for Skjåk kommune. Det er få lokaliteter i områder der det er stort arealpress og behov for særskilt vern.

Ellers viser gjennomgangen av materialet at de 75 endringene i vernekategori som har skjedd siden sist omdrev (alle endringer er knyttet til endringer fra vernekategori B til A), har foregått i ulike arealbrukstyper. Tabellen under viser endringene, og er sortert på arealbrukstype.

Tabell 5-15. Tabellen viser de 75 lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet som har endret vernekategori ved dette omdrevet, lokalitetsart og arealbrukstyper.

ID	Kategori 2022	Kategori 2017	Lokalitetsart	Arealbrukstype
3601	A	B	Fangstlokalitet	Dyrket mark/åker
4530	A	B	Fangstlokalitet	Dyrket mark/åker
4531	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Dyrket mark/åker
4532	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Dyrket mark/åker
12511	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Fjell/vidde/hei
13387	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
13390	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Fjell/vidde/hei
13911	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
23703	A	B	Tradisjonslokalitet	Fjell/vidde/hei
23704	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Fjell/vidde/hei
32209	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei

33035	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
40170	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
41757	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
43049	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
51898	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
51571	A	B	Jernvinneanlegg	Fjell/vidde/hei
53340	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
62202	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
70243	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Fjell/vidde/hei
70403	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
71345	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
71664	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
76533	A	B	Fangstlokalitet	Fjell/vidde/hei
76635	A	B	Gravminne	Fjell/vidde/hei
76636	A	B	Gravminne	Gjengroingsområde
76646	A	B	Gravfelt	Randvegetasjon (udyrket ved dyrket mark)
79935	A	B	Fangstlokalitet	Skog
79967	A	B	Fangstlokalitet	Skog
81274	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
90322	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135689	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135704	A	B	Bergkunst	Skog
135710	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135714	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135724	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135732	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135736	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135752	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135779	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135790	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135792	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135801	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skog
135808	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135835	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135860	A	B	Fangstlokalitet	Skog
191287	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
191289	A	B	Fangstlokalitet	Skog
219308	A	B	Fangstlokalitet	Skog
21882	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
21884	A	B	Fangstlokalitet	Skog
41779	A	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skog

51893	A	B	Fangstlokalitet	Skog
52818	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135697	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
135715	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135743	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135777	A	B	Fangstlokalitet	Skog
135784	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
3603	A	B	Fangstlokalitet	Skog
12515	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
33036	A	B	Fangstlokalitet	Skog
43063	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
43064	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog
51462	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
90323	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
135827	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
156002	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
156005	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog; produktiv/hogstfelt
156006	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog; produktiv/hogstfelt
156007	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
156015	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
156016	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
41755	A	B	Fangstlokalitet	Skog; produktiv/hogstfelt
149734	A	B	Kullfremstillingsanlegg	Skog; produktiv/hogstfelt

5.10.2. Vernekategori og tap/skade

De 105 lokalitetene i vernekategori A, og de tre i vernekategori B fordeler seg på tilstand som vist i tabellen under.

Tabell 5-16. Tabellen viser forholdet mellom vernekategori og tilstand.

Vernekategori A	Antall	Prosent	Vernekategori B	Antall	Prosent
Dispensasjon, ikke fjernet	2	1,9	Intakt	1	33,3
Ikke gjenfunnet	9	8,5	Ikke gjenfunnet	2	66,7
Intakt	69	65,7			
Skadet	16	15,2			
Skjemmet	8	7,6			
Forbedret	1	0,95			
Totalt	105	100	Totalt	3	100

En stor andel av lokalitetene inngår i vernekategori A, oversikten viser derfor at kulturminner i vernekategori A har en høyere andel skadede og skjemmede lokaliteter enn i vernekategori B. Dette er fordi miljøovervåkingsprogrammet i Skjåk kommune består av en stor andel lokaliteter i vernekategori A på grunn av den nylig vedtatte kommuneplanen hvor nærmest alle lokalitetene er hensyntatt gjennom båndleggingssoner.

5.10.3. Forholdet kontrollerte kontra ukontrollerte tap

Det er ingen registreringer av tap i dette omdrevet.

6. Konklusjon

Figur 6-1. Parti fra Sota sæter, på vei opp til jernvinneanlegget på Puttberget. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Et representativt utvalgt av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Skjåk kommune er blitt kontrollregistrert og analysert. Fokuset i analysene har vært på tilstandsending, årsaker til eventuell tilstandsending, samt variabler som brukes til å si noe om hvilke lokaliteter som utsettes for tap/skade. Det har vært et mål å ut fra registreringene si noe om hvilke lokaliteter som er mest utsatt for tap og skade/skjemming, hva som er årsaken til dette og om det finnes fellestrekk. På bakgrunn av gjennomgangen kan vi trekke ut noen generelle observasjoner knyttet til trusselbilder og effekter av vern.

Ved forrige omdrev (2017) ble 82 av 114 lokaliteter registrert som uendret/intakt, det vil si *uten endring i tilstand*. 29 av de 114 lokalitetene ble registrert som tapt, skadet eller

skjemmet, dvs. 25,4 %. Av tabell 5.1 på side 15 i rapporten, framgår det at 13 av disse, dvs. 11,4 %, representerte en endring i tilstandstatus.

Siden man ved kontrollregistreringen i 2017 skiftet fokus fra enkeltminner til lokaliteter, var det et annet utvalg enn tidligere. De registrerte tap/skjemming/skadene hadde derfor ikke nødvendigvis skjedd i årene like før 2017. Det framgår av rapporten fra 2017 at tap/skade/skjemming skjedde i ulike deler av kommunen, men de fleste i områder klassifisert som skog/utmark. Kulturminnene som var skadet/skjemmet og tapt var lokalisert i direkte tilknytning til/nær dagens bebyggelse og infrastruktur. Om lag 12 % av lokalitetene lå i regulerte områder. Ingen av lokalitetene som var registrert med tap/skade lå innenfor regulerte områder.

Kontrollregistreringene i 2022 viser at 24 lokaliteter, som utgjør 22,2 % av totalen i programmet, er enten skadet eller skjemmet. Ingen lokaliteter er tapt ved dette omdrevet. Ni av disse skadete/skjemmete lokalitetene, det vil si 8,3 %, representerte en endring i tilstandstatus. Det er altså en nedgang i antall skadete/skjemmete/tapte lokaliteter i miljøovervåkingsprogrammet i Skjåk, fra 11,4 % i 2017 til 8,3 % i 2022.

Syv lokaliteter er registrert med ny tilstandstatus til skadet, men bare én av skadene representerer en helt ny skade. De øvrige seks lokalitetene som har fått endret tilstandstatus er lokaliteter som allerede er registrert med skade, men som ved dette omdrevet er *ytterligere* skadet og/eller skjemmet. Av de to lokalitetene som er registrert med en endring i tilstandstype til «skjemmet», er én nylig skjemmet av hogstavfall fra en kraftlinjetrasé. Den andre lokaliteten, en fangstgrop, er skjemmet av et eldre nettinggjerde som står i vollen til gropa, men som ikke er ansett som et skjemmende element ved tidligere omdrev. Av dette framgår det at lokaliteter som allerede er skadet og/eller skjemmet i Skjåk, også er utsatt for ytterligere skade og/eller skjemming.

Fem av syv lokaliteter med tilstandstatus skadet er fangstlokaliteter (71 %). Fem av ni lokaliteter med tilstandstatus skadet/skjemmet er fangstlokaliteter. De øvrige lokalitetsartene som er skadet/skjemmet er ett bosetning-aktivitetsområde, ett jernvinneanlegg, ett gravfelt og ett kullfremstillingsanlegg. Ettersom ca. halvparten av kommunens kulturminner er fangstlokaliteter som utgjør 58 % av kulturminnene i utvalget, gir ikke tallene noe sterkt grunnlag for å si at fangstlokaliteter er mer utsatt for skade/skjemming enn andre kulturminnetyper i kommunen. Med et så lite utvalg/antall skadete og skjemmete lokaliteter må tallene brukes med forsiktighet.

Det er mulig å spore et visst mønster i hvilke type areal som har mest tap, skader og skjemming selv om tallmaterialet er lite. Av de ni skadete/skjemmete lokalitetene ligger

fem i arealbrukstypen skog eller skog; produktiv/hogstfelt, og én i skog, men i randvegetasjon mellom udyrka ved dyrka mark. Tre lokaliteter ligger i arealbrukstypen fjell/vidde/hei. Det må bemerkes at nærmest alle de utvalgte lokalitetene i Skjåk ligger i landbruksområder eller utmark og skog, typiske LNF -områder i kommuneplanen.

Alle skader på de fem lokalitetene som ligger helt eller delvis i skog, kan relateres til hogst eller skogbruk, og tre av dem til hogst i forbindelse med arbeid i kraftlinjetraseer. Skader og skjemming i forbindelse med kraftlinjetraseer kommer ikke fram som en egen årsak i tabellen, men er kategorisert både som skogbruk, bygg/anlegg-industri/veg og med sammensatt skadeårsak. Kontrollregistreringene i 2022 viser at manglende opprydning etter hogst, særlig i forbindelse med hogst i kraftlinjetraseer, er en utfordring for kulturminnene i utvalget.

Årsaken til skade og/eller skjemming på de tre lokalitetene som ligger i arealbrukstypen fjell/vidde/hei er fritidsaktiviteter (2 stk.) og sammensatt skadeårsak (behov for vedlikehold av steinbu). De to lokalitetene med skade knyttet til fritidsaktiviteter er begge skiltet, og skadene kan delvis relateres til tråkk og aktiviteter i forbindelse med skiltinga. På den ene av lokalitetene er skiltet som tidligere sto i dyregrava flyttet lenger unna kulturminnet og plassert ved gapahuk/felleshytte, og dette innebærer i seg selv en forbedring.

Det er i denne sammenheng verdt å nevne at alle de fire lokalitetene i utvalget som er skiltet er registrert med skade, men bare to har hatt en endring i tilstand ved dette omdrevet.

Skogsveger og stier er en del av årsaken til skade- og skjemming på flere av lokalitetene i utvalget. De fleste er imidlertid eldre veger og tråkk, og er derfor sjelden årsak til en endring i tilstand.

Gjengroing er en del av skadeårsaken på bare to av de ni lokalitetene, begge kategorisert med sammensatt skadeårsak.

Samlet sett viser kontrollregistreringene i Skjåk kommune en liten forbedring i kulturminnenes tilstand siden forrige omdrev. Ved forrige omdrev ble 11,4 % av kulturminnene i utvalget registrert med en endret og forverret tilstand, mens denne prosentandelen var på 8,3 % ved kontrollregistreringen i 2022.

7. Etterord: Råd om kontrollregistrering i Skjåk

Figur 7-1. ID 76533 - Tuft med gjenreist steinbu i Lundadalen. Bua trenger vedlikehold. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

7.1. Råd til feltarbeidet

Registreringen i 2022 foregikk hovedsakelig i august. Lokalitetene på Strynefjellet ble registrert i september. Det var varmt og tørt vær ved registreringen. Registreringene i Skjåk kommune krevde noen vurderinger knyttet til egen sikkerhet, da en del lokaliteter ligger i høyfjellsområder uten vei og mobildekning.

Skjåk er en kommune som i miljøovervåkingsprogrammet krever mer timebruk per lokalitet enn det vi har sett i andre kommuner. Dette skyldes i hovedsak store avstander, og at en høy andel av lokalitetene ligger langt fra allfarvei. Ingen veier var stengt med låst

bom. Jakta var startet da vi var der – og det var svært viktig å ha godt synlige klær. Tøyskift, skoskift, batterilader og gode rutiner for varsling er særlig viktig når været ikke er optimalt.

Det anbefales å ta kontakt med Innlandet fylkeskommune i forkant av registreringene. De kan ha opplysninger som ikke er lagt inn i Askeladden enda.

7.2. Råd til nye omdrev av miljøovervåkningsprogrammet

Arbeid og hogst i kraftlinjetraseer ser ut til å være en utfordring for flere av kulturminnene i Skjåk. Årsaken til disse skadene/skjemmingen sorterer under ulike tilstandsårsaker. Det kan vurderes om dette kan gjenspeiles gjennom årsakskategoriene i registreringene.

I Skjåk mangler det bilder fra tidligere omdrev på 41 av lokalitetene i utvalget. Dette er betydelig flere enn i andre kommuner. Manglene i billedmaterialet synliggjør viktigheten av at det blir tatt gode bilder i forbindelse med tilstandsregistreringene. Bildene fra tidligere omdrev er i mange tilfeller avgjørende for å kunne vurdere endringer i tilstand og årsak.

Ideelt sett burde det utvikles et sett kriterier for kategorisering av arealbrukstype. De vil ofte skjønnsmessig bli satt, og kan variere ut fra hvem som gjør registreringene.

Gjennom regional kulturmiljøforvaltnings oppfølging av miljøovervåkingsprogrammet, blir gjerne flere av lokalitetene i utvalget kontrollregistrert av fylkeskommunene, ofte ett til to år etter at miljøovervåkingen er gjennomført. Ved fylkeskommunenes kontrollregistrering varierer det hvorvidt feltet «tilstandstype» blir oppdatert. I de tilfellene der feltet blir oppdatert, vil dette komme fram i miljøovervåkingen, og eventuell endring ved neste omdrev vil da bli vurdert i forhold til fylkeskommunenes kontrollregistrering. I de tilfellene der «tilstandstype» ikke blir oppdatert, vil kontrollregistreringen ikke bli fanget opp av miljøovervåkingsprogrammet. Det er viktig å være oppmerksom på dette ved de videre omdrevene, og eventuelt vurdere endringer i praksis.

7.3. Råd og forslag til oppfølging - til kommune og regional kulturmiljøforvaltning

Gjennomgangen i kap. 5.3 og 5.4 viser lokaliteter som bør befares av kulturmiljøforvaltningen

Ved dette omdrevet var det elleve lokaliteter som ikke ble gjenfunnet. Feil geometri er oppgitt som årsak i åtte tilfeller, nydyrking og/eller feil kartfesting kan være årsak i to

tilfeller, og gjengroing kan være årsak i ett tilfelle. I ett tilfelle stilles det spørsmålstegn ved om lokaliteten bør avskrives (ID 135710).

Tabell 7-1. Tabellen gir en oversikt over alle lokalitetene som ikke ble gjenfunnet ved kontrollregistreringene i 2022.

ID	Lokalitets- art	Tilstand 2017	Tilstand 2022	Ny tilstandsbeskrivelse
43063	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Ikke funnet. Antagelig dårlig kartfesting. Området er ikke skadet.
135697	Fangstlokalitet	Intakt (mangler bilde)	Ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet. Mulig dårlig kartfesting. Området er ikke skadet.
135710	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Bør lokaliteten avskrives som automatisk fredet lokalitet?
135714	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Tapt? Riktig geometri? Dyrket mark der fangstgravene er kartfestet.
135739	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Kan ikke gjenfinne denne. Mulig den kan være gjengrodd.
135752	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Dyrket mark, trolig bortdyrket.
135754	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Ikke funnet. Trolig feil kartfesting.
135777	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Feil kartfesting?
135790	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	På punktet ligger en rektangulær oppmuring/røys. Ellers ei stor rydningsrøys lenger oppe, og flere mindre. Ser ut som om området som nå er skog tidligere har vært dyrket.
135827	Fangstlokalitet	ikke gjenfunnet	Ikke gjenfunnet	Kan ikke finne denne. Uberørt natur så kan ikke være ødelagt. Antagelig unøyaktig kartfesting.

Disse lokalitetene bør kontrollregistreres av kulturmiljøforvaltningen og geometri eventuelt oppdateres.

Steinbua i Lundadalen med ID 76533 inngår i utvalget som et automatisk fredet kulturminne. I Askeladden har bua flere navn, *Reset*, *Ruphytta* og *Isakbua*. Bua har lokalitetsart *Bosetning-aktivitetsområde* og er registrert som en *Tuft*. Dateringen er imidlertid satt til *Etterreformatork tid*. Fra lignende buer på Hardangervidda, kjenner man til at de kan være bygget på eldre tufter som kan gå tilbake til jernalder/middelalder. Av Mølmens rapport (1976), fremgår det at tuften ikke har kjent opprinnelse eller eierforhold, og at bua er «meget gammel». Det bør avklares hvorvidt bua skal regnes som automatisk

fredet, eller om den er et nyere tids kulturminne. Dette vil ha innvirkning på hvorvidt den skal inngå i miljøovervåkingsprogrammet.

Flere av lokalitetene i utvalget ble kontrollregistrert av Innlandet fylkeskommune i 2018 og 2019. En del av dem fikk endra «overordnet tilstand» i Askeladden, på lokalitets- og/eller enkeltminnenivå (TG 1 – TG 3). Ettersom feltet «tilstandstype» ikke ble oppdatert i forbindelse med disse kontrollregistreringene, blir ikke endringene i tilstand fanget opp før ved kontrollregistreringen i 2022.

Dersom man ønsker at vurderingen/endringen i tilstand skal fanges opp av miljøovervåkingsprogrammet, er det viktig at feltet «tilstandstype» blir oppdatert. Det er denne kategorien som danner grunnlaget for miljøovervåkingsprogrammet.

Gjennomgang av planstatus viste at det er få mangler hva gjelder hensynssoner/båndleggingssoner for kulturminner i kommuneplanens arealdel. Bare tre lokaliteter mangler helt eller delvis markering i form av båndlegging eller hensynssone. Det gjør dem ekstra utsatt, fordi de for mange kan virke godkjent for f.eks. utbyggingsformål. Disse bør det rettes opp i når Skjåk kommune rullerer kommuneplanen.

Videre bør både kommunen og regional kulturmiljøforvaltning være særlig oppmerksom på lokalitet ID 40170 som er noe feilmarkert både i reguleringsplankartet for Reguleringsplan for Øyberget/Dønfoss (planid. 05130019), og i kommuneplanen (se tabell 5.9.2).

Figur 7-2. Mot Tverrådalen og Tverrådalskyrkja sett fra Sota. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Figur 7-2. Kryssing av elva nedstrøms Lundadalsvatnet. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Tabell over kontrollregistrerte lokaliteter:

ID	Kategori	Lokalitetsart	Tilstandstype	Endre t	Årsak til endring
3601	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
3603	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
4530	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
4531	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
4532	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
12464	A	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
12472	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
12511	A	Bergkunst	Intakt	Nei	
12513	A	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Skogbruk
12515	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
13387	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
13390	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
13911	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
21852	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
21881	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
21882	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
21884	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
23703	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
23704	A	Gravfelt	Skjemmet	Ja	Bygg/anlegg- industri/vei
30619	A	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	
31870	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
32172	A	Gravminne	Skjemmet	Nei	
32175	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
32179	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
32209	A	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Nei	
33035	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
33036	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
40170	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
41753	A	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	
41755	A	Fangstlokalitet	Forbedret	Ja	Skjøtsel
41757	A	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Nei	
41779	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
41894	A	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Nei	
43049	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
43062	A	Fangstlokalitet	Intakt	Ja	Intakt
43063	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
43064	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	

50259	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
50260	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
51460	A	Fangstlokalitet	Dispensasjon, ikke fjernet	ja	Dispensasjon
51462	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
51571	A	Jernvinneanlegg	Skadet	Ja	Fritidsaktiviteter
51586	A	Gravfelt	Intakt	Nei	
51893	A	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Fritidsaktiviteter
51898	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
52818	A	Tradisjonslokalitet	Intakt	Nei	
52819	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
52823	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
53340	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
61754	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
62202	A	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
70243	A	Gravminne	Intakt	Nei	
70403	A	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Jordbruk
70405	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
71344	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
71345	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
71664	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
76533	A	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
76635	A	Kullfremstillingsanlegg	Skjemmet	Ja	Skogbruk
76636	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
76644	A	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Bygg/anlegg- industri/vei
76646	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
78370	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
79935	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
79967	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
81274	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
90322	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
90323	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
119614	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
123941	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
123942	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
135689	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135697	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Ja	Ukjent
135704	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Ja	Ukjent

135710	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135714	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135715	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135724	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135732	A	Fangstlokalitet	Intakt	Ja	Intakt
135736	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135739	B	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135743	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135752	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135754	B	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135777	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135779	A	Fangstlokalitet	Intakt	Ja	Intakt
135784	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
135790	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135792	A	Fangstlokalitet	Intakt	Ja	Intakt
135801	A	Fangstlokalitet	Intakt	Ja	Intakt
135808	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135813	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135827	A	Fangstlokalitet	Ikke gjenfunnet	Nei	
135835	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135860	A	Gravminne	Intakt	Nei	
135888	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
135894	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
149734	A	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
156002	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
156005	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
156006	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
156007	A	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
156015	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
156016	A	Kullfremstillingsanlegg	Intakt	Nei	
157971	A	Bosetning-aktivitetsområde	Dispensasjon, ikke fjernet	Ja	Dispensasjon
191287	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
191289	A	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
219308	A	Kullfremstillingsanlegg	Skadet	Nei	

8. Kilder

Innlandet fylkeskommune. Utkast til fagmelding for Opplands kulturarv - Skjåk kommune.

Lokalhistoriewiki (Sett 17.11.22) lokalhistoriewiki.no

Mølmen, Ø.: Viltbiologiske forundersøkelser i Jotunheimen/Breheimen. Felt 8. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. 1975.

Mølmen, Ø.: Viltbiologiske forundersøkelser i Jotunheimen/Breheimen. Felt 2. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. 1976.

Skjåk kommune. Kommuneplanen sin arealdel 2020-2030.

Skjåk kommune. Kulturminnevernplan for Skjåk 2010-2014.

Skjåk kommune. Kartinnsyn, areal- og reguleringsplanar [Nord-Gudbrandsdal \(regiondata.no\)](http://Nord-Gudbrandsdal.regiondata.no)

Riksantikvaren. Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Oppland. Høringsutkast. 2021.

Riksantikvaren. Nasjonal kulturminnedatabase – Askeladden. www.asketadden.ra.no

Secrets of the Ice. The Archeology of Claciers and Ice Patches. (Sett 17.11.22) [Secrets Of The Ice](#)

Store norske leksikon (Sett 17.11.22) SNL

Storøy, A.: Vern av Breheimen-Mørkridsdalen. Konsekvensutredning kulturminner og kulturmiljø. 2008-04-19. Asplan Viak

Sweco. MOV-ARK-Rapport NR. 6. Miljøovervåkningsprogram – Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner. Rapport fra registreringer 2017. Skjåk kommune.

Wikipedia (Sett 17.11.22) wikipedia.no

9. Vedlegg - registreringskategorier

Tilstandstype (Lok)	Forklaring
Dispensasjon, ikke fjernet	Det er gitt tillatelse til inngrep i, eller fjerning av, kulturminnet, men det aktuelle tiltaket er ikke gjennomført
Forbedret	Kulturminnets tilstand er forbedret i forhold til sist registrerte tilstand
Ikke gjenfunnet	Kulturminnet kan ikke lokaliseres/ gjenfinnes
Intakt	Kulturminnet er tilsynelatende urørt
Skadet	Kulturminnet er skadet ved naturhendelser eller menneskelige inngrep som forringer dets tilstand. Overpløydde kulturminner i dyrka mark skal defineres og registreres som skadet.
Skjemmet	Forsøpling og/eller visuell forringelse av kulturminnet, dets sikringssone eller omgivelser
Tapt	Kulturminnet er tapt/ borte
Tildekket	Kulturminnet er skjult under, eller gjenfylt med, blant annet jordmaser, grus eller byggematerialer. Kategorien omfatter også intensjonell tildekking av kulturminner i forbindelse med sikring, slik som i tilfellet bergkunst. Tildekking omfatter ikke naturlige prosesser som sedimentasjon og biologisk vekst

Tilstandsårsak	Forklaring
Barmarkskjøring	Skade eller tap forårsaket av kjøring utenfor vei
Bygg/anlegg, industri/vei	Skade eller tap som følge av større offentlige og private utbyggingsprosjekter
Byggeaktiviteter	Skade eller tap som følge av blant annet mindre privat nybygging eller utvidelse, for eksempel bolig, campingplass, hytteanlegg, hageanlegg, bryggeanlegg, garasje samt adkomstvei
Dispensasjon	Tap eller skade som følge av gitt dispensasjon (tillatelse) til inngrep i kulturminnet
Dyreaktiviteter	Skader påført av ville dyr, insekter mm
Fritidsaktiviteter	Skade eller tap forårsaket av friluftsliv, for eksempel tråkk, sti, utkikkspunkt, skilting, rasteplass, bål plass og leirplass
Gjengroing	
Hærverk	Intensjonell skade på kulturminnet
Intakt	Kulturminnet er ikke skadet eller tapt. Skal kun brukes i kombinasjon med tilstandstype intakt
Jordbruk	Skade eller tap som kan oppstå som følge av blant annet pløying, dyrking, nydyrking, tildekking, planering, deponering av masse, husdyrhold, beite og opparbeiding av landbruks- eller adkomstveier
Kriminalitet	Skade eller tap som skyldes forsettlig inngrep, for eksempel tagging, plyndring og tyveri
Materialuttak	Skade eller tap som følge av blant annet masseuttak og grustak
Metallsøk	Skade som følge av metallsøking på kulturminnet.
Militær virksomhet	Skade eller tap som oppstår i forbindelse med militærøvelser eller annen militær aktivitet

Tilstandsårsak	Forklaring
Naturprosesser	Skade eller tap som skyldes naturlige årsaker, for eksempel rotvelt, flom, erosjon, gjengroing, forsumping, skogbrann, ras og nedbryting. Ikke erosjon i forbindelse med vassdragsregulering
Sammensatt skadeårsak	Flere skade- eller tapsårsaker finnes, og det er vanskelig å identifisere hovedårsaken.
Sikring	Tiltak for å bevare kulturminnet
Skjøtsel	Endringer (positive eller negative) i forbindelse med vedlikehold og utbedring av kulturminnet
Skogbruk	Skade eller tap som oppstår i forbindelse med skogsdrift, for eksempel nyplantning, markberedning, hogst, bruk av vinsj, kjørespor/ slitasje og skogsveier/ adkomstveier
Tilrettelegging	Tiltak i forbindelse med tilrettelegging for publikum
Ulovlig fjernet	Kulturminnet er ulovlig fjernet
Utbedret/ rettet	Kulturminnets tilstand er bedret som følge av utbedring eller retting
Vassdragsregulering	Tap eller skade som følge av erosjon i forbindelse med vassdragsregulering
Ukjent	Årsak til tap eller skade er ukjent

Arealbruk	Forklaring
Beitemark	
Boligområde	
Brakkland (tidligere dyrket)	
Dyrket mark/åker	<i>Innmark</i>
Fjell/vidde/hei	
Gjengroingsområde	<i>f.eks. pionervegetasjon, buskvegetasjon, kratt og ung løvskog</i>
Grøntområde/offentlig areal	
Hav, sjø	
Hytteområde	
Innsjø, vassdrag	
Kirkegård	
Marginalområder ved kysten	
Militært område	
Myr	
Næring/industri/massetak	
Randvegetasjon (udyrtet ved dyrket mark)	
Skog	
Skog; produktiv/hogstfelt	
Strandsone/elvbredd	
Tun, hage	
Vei/jernbane	

